

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MIRJAM KOKALJ

**SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA KOT
SAMOSTOJNA VLADNA SLUŽBA**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MIRJAM KOKALJ

Mentor: docent dr. Miro Haček

**SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA KOT
SAMOSTOJNA VLADNA SLUŽBA**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

*Za interes in pomoč pri izdelavi diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorju
docentu dr. Miru Hačku.
Hvala intervjuvancu iz Slovenske obveščevalno-varnostne agencije za sodelovanje in
strokovno pomoč.
Posebej lepo se zahvaljujem mojim najbližjim, prijateljem, ki so me ves čas spodbujali
in verjeli vame.
Hvala!*

Slovenska obveščevalno-varnostna agencija kot samostojna vladna služba

Slovenska obveščevalno-varnostna agencija, ki deluje kot samostojna vladna služba, je ena izmed ključnih subjektov, ki skrbi za zaščito nacionalnih interesov Slovenije. V okviru nacionalno-varnostnega sistema za potrebe najvišjih državnih organov ter za uresničevanje nacionalnovarnostne politike zbira in analizira podatke o možnostih, namenih in dejavnostih tujih sil ter štiti pred njihovimi obveščevalnimi in drugimi dejavnostmi, ki bi lahko ogrozile varnost Slovenije in varnost njenih državljanov. Koncept varnosti, še posebej v času, ko se intenzivirajo viri ogrožanja mednarodne skupnosti, pridobiva vedno večji pomen. Države za večjo varnost dovoljujejo nadzorovane posege na področje človekovih pravic, še posebej v boju proti terorizmu. Ravno terorizem je eden izmed pojavov, ki pogojuje, da Slovenska obveščevalno-varnostna agencija v zadnjem času intenzivno sodelovanje s subjekti obveščevalno-varnostnega sistema tako na nacionalni kot na nadnacionalni ravni. Ali ji sodelovanje omogoča, da prispeva k višji stopnji slovenske nacionalne varnosti ter nudi boljše možnosti za uveljavljanje nacionalnih interesov pa bo pokazal čas.

Ključne besede: *Slovenska obveščevalno-varnostna agencija, vladna služba, sistem nacionalne varnosti, nacionalni interesi.*

Slovene Intelligence and Security Agency as an independent government office

Slovene Intelligence and Security Agency works as an independent government office and she is one of the key subjects who serves for the protection of national interests of Slovenia. She collects and evaluates data concerning the activities of foreign forces and protects from their intelligence and other activities that could constitute a threath to the security of Slovenia and their citizens. Security has become indispensable, especialy at this time when international community faces the intensity of the sources of threats. Therefore in a tendency for greater security the states provide supervised encroachment upon peoples rights, especialy against fighting terrorism. This is allso one of the reasons why she cooperates with other subjects of the intelligence and security sistem on the national and international level and only the time will show whether this cooperation makes her posiblble to contribute the higher level of national security and carry out her national interests.

Key words: *Slovene Intelligence and Security Agency, government office, national security system, national interests.*

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKI OKVIR NALOGE	8
	2.1 Struktura diplomskega dela	8
	2.2 Cilji in pomen predlagane teme	9
	2.3 Delovna hipoteza	10
	2.4 Uporabljena metodologija	10
3	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
	3.1 Obveščevalna dejavnost	11
	3.2 Obveščevalna služba	12
	3.3 Varnostna dejavnost	13
	3.3.1 Varnost	14
	3.4 Nacionalna varnost, nacionalno-varnostna politika in nacionalni interes	15
	3.5 Varnostna služba	16
	3.6 Obveščevalno-varnostna dejavnost	17
	3.7 Obveščevalno-varnostna služba	17
	3.8 Obveščevalno-varnostni sistem	18
4	SISTEM NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE	19
	4.1 Osnovne značilnosti sistema nacionalne varnosti	19
	4.2 Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije	19
	4.3 Viri ogrožanja sistema nacionalne varnosti	20
	4.4 Organiziranost sistema nacionalne varnosti	21
	4.5 Upravljanje in vodenje sistema nacionalne varnosti	22
	4.5.1 Subjekti oblikovanja, upravljanja in vodenja sistema nacionalne varnosti	22
	4.5.1.1 Državni zbor	22
	4.5.1.2 Predsednik Republike Slovenije	22
	4.5.1.3 Vlada	22
	4.5.1.4 Svet za nacionalno varnost	23
	4.5.1.4.1 Sekretariat Sveta za nacionalno varnost	24
	4.5.2 Subjekti obveščevalno-varnostnega sistema v sistemu nacionalne varnosti	25
	4.5.2.1 Obveščevalno-varnostna služba Ministrstva za obrambo	26
	4.5.2.2 Policija	26
5	SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA	28
	5.1 Zgodovinski razvoj	28
	5.1.1 Varnostno-informativna služba	28

5.1.2	Proces spreminjanja Varnostno-informativne službe v vladno službo	29
5.1.3	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija	31
5.2	Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji.....	32
5.2.1	Naloge in organizacija Slovenske obveščevalno-varnostne agencije	33
5.2.2	Sodelovanje z državnimi organi in službami	37
5.2.3	Sodelovanje s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami	38
5.2.4	Pooblastila	38
5.2.5	Varovanje območja, objekta in prostorov	39
5.2.6	Zbiranje, varstvo in zavarovanje podatkov	40
5.2.7	Delovna razmerja in posebnosti s področja zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja	41
5.2.8	Izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in priznanja	44
5.2.9	Disciplinska in odškodninska odgovornost zaposlenih.....	45
5.3	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija kot samostojna vladna služba.....	45
5.3.1	Vlada in vladne službe	45
5.3.2	Razmerje med vlado in Slovensko obveščevalno-varnostno agencijo.....	47
5.4	Nadzor nad delom Slovenske obveščevalno-varnostne agencije	49
5.5	Varstvo pravic posameznikov in Slovenska obveščevalno varnostna agencija.	52
5.6	Vloga Slovenske obveščevalno-varnostne agencije v boju proti terorizmu.....	53
5.7	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija kot del sistema evroatlantski povezav	55
6	SKLEP	58
7	LITERATURA IN VIRI	61
7.1	Članki v revijah oziroma zbornikih	61
7.2	Samostojne publikacije.....	63
7.3	Internetni viri	64
8	PRILOGA	67
	Intervju	67

1 UVOD

Sodobne države dandanes delujejo v hitro spreminjajočem mednarodnem okolju, ki vpliva na različne načine na njihovo varnost. Da bi se le te v čim večji meri izognile grožnjam in negativnim varnostnim pojavom, morajo imeti razvit učinkovit sistem nacionalne varnosti, znotraj katerega delujejo obveščevalne in varnostne službe. Slednje v okviru svojih pristojnosti izvajajo ukrepe, s katerimi zagotavljajo zadostno raven nacionalne varnosti in varnosti državljanov oziroma posameznikov. Uspešnost takega zagotavljanja varnosti predpostavlja usklajeno delovanje tako civilne družbe kot države.

Pri nas je ideja o izgradnji učinkovitega predvsem pa sodobnega nacionalno varnostnega sistema, nastala v okvirih novega varnostnega okolja v začetku devetdesetih let. S spremembo političnega sistema v smislu politične modernizacije družbe, se je država zavedala, da mora vsem državljanom zagotavljati minimum varnosti in da morajo varnostne službe, ki so bile do tedaj izpostavljene stalnim in nenehnim političnim odločitvam, zagotoviti višji nivo profesionalnosti in zmanjšati lastno politizacijo.

Skladno s spremembo političnega sistema je prišlo do normativne preobrazbe varnostnih in obveščevalnih služb, še posebej na tistem področju, kjer obveščevalno-varnostne dejavnosti posegajo na področje človekovih pravic in svoboščin. Vendar pa brez potrebne verifikacije znanosti in širše stroke ta preobrazba ni bila vedno strokovno utemeljena in prepuščena manjšim skupinam znotraj varnostnih služb.

V začetku devetdesetih let so bile odpravljene pristojnosti do takrat delujoče službe državne varnosti (v nadaljevanju SDV). Kljub negativnostim pri njenem delovanju pa država, kar nekaj let ni uspela izgraditi učinkovitega oziroma sodobnega obveščevalnega sistema, ki bi imel pri zagotavljanju nacionalne varnosti pomembno vlogo.

Kratkoročni in dolgoročni cilji obveščevalno-varnostne službe oziroma takrat Varnostno-informativne službe (v nadaljevanju VIS), so bili glede na pomanjkljivosti pri delovanju sistema še kar dobro identificirani in opredeljeni. Z Zakonom o vladi je takratna VIS, ki se je kasneje tudi preimenovala v slovensko obveščevalno-varnostno

agencijo (v nadaljevanju SOVA), postala samostojna vladna služba. Toda kljub samostojnosti, je še vedno uporabljala določbe Zakona o notranjih zadevah, ki je opredeljeval njene pristojnosti.

Pomemben mejnik, ki je postavil temelje področja dejavnosti oziroma delovanja obveščevalno-varnostne dejavnosti, je bil sprejem Zakona o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji (v nadaljevanju ZSOVA). S sprejeto Resolucijo o strategiji nacionalne varnosti (v nadaljevanju resolucija) in z dokončno ureditvijo nadzora nad delom obveščevalnih in varnostnih služb naj bi postala še bolj učinkovita in strokovno usposobljena za vlogo pomembnega subjekta v sistemu nacionalne varnosti (Žirovnik 2004: 107).

Na odločitev za podrobnejše proučevanje SOVE me je pripeljalo predvsem osebno zanimanje za to področje in pa aktualnost tematike, saj se je še posebej po terorističnem napadu na ZDA spremenilo mednarodno varnostno okolje in s tem reakcija oziroma poostreitev varnostnih ukrepov na najrazličnejših področjih, predvsem na nacionalnem.

2 METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

2.1 Struktura diplomskega dela

Diploma bo razdeljena na več vsebinskih sklopov.

- V uvodnem poglavju bo predstavljena kratka vsebina diplomskega dela, za tem pa v drugem poglavju cilji in pomen predlagane teme, delovna hipoteza ter uporabljene metode za analizo.
- V teoretičnem delu bodo opredeljeni vsi ključni pojmi, ki so potrebni za razlago podatkov, stališč in mnenj v diplomskem delu. Gre predvsem za podroben izbor obstoječih definicij domačih in tujih avtorjev, ki se ujemajo s predmetom proučevanja.
- V četrtem delu diplome bo predstavljen sistem nacionalne varnosti Slovenije, saj je SOVA eden izmed bistvenih, če ne celo ključnih subjektov, ki skrbi za zagotavljanje nacionalne varnosti. Ker je SOVI namenjeno posebno poglavje, bom v tem izpostavila druge izvajalce oblikovanja, upravljanja in vodenja sistema nacionalne varnosti.
- Najbolj razvejano je peto poglavje. Tam bo predstavljena celotna razvojna pot SOVE, predstavljen bo zakon, ki formalno ureja omenjeno področje, interakcija SOVE z vlado, prikazane bodo oblike nadzora nad delom SOVE, vloga SOVE v Evropskem prostoru in v boju proti naraščajočim grožnjam mednarodne skupnosti.
- V šestem poglavju bom v sklepnih razmišljanjih prikazala končne ugotovitve glede na postavljeno hipotezo.
- Sedmo poglavje bo obsegalo seznam uporabljene literature in internetnih virov.

2.2 Cilji in pomen predlagane teme

Na splošno teoretični ravni pri nas dolgo ni bilo moč najti obsežnejše literature, ki bi obravnavala dejavnosti obveščevalnih in varnostnih služb. Razlog gre verjetno iskati v tem, da se zaradi narave političnega sistema značilnega za komunistično državo, avtorji niso posebej ukvarjali z obveščevalno dejavnostjo, saj bi le-ti s tem razkrili sistem, ki je usmerjal delo obveščevalno-varnostnih služb. Sprememba političnega sistema je našim strokovnjakom omogočila, da še posebej v zadnjem času podajajo različne teoretične osnove za razumevanje obveščevalne in varnostne dejavnosti oziroma služb. Tako sem na osnovi prebrane literature in glede na predlagano temo postavila cilje in določila problem s katerim se bom ukvarjala.

Cilj in pomen predlagane teme se nanaša na:

- prikaz osnovnih značilnosti sistema nacionalne varnosti, saj je obveščevalno-varnostni sistem, katerega del je SOVA, njegov podsistem,
- prikaz vseh ključnih subjektov pri delovanju sistema nacionalne varnosti in obveščevalno-varnostnega sistema,
- proučevanje osnovnih razvojnih, organizacijskih in funkcionalnih značilnosti SOVE na splošno-teoretični ravni,
- prikaz aktualne spremembe ZSOVA, kot posledica sodelovanja z Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) in NATO-m v boju proti terorizmu,
- prikaz odnosov – predvsem v smislu nadzora – z organi oblasti, ter odnos med vlado in SOVO,
- prikaz delovanja SOVE v boju proti terorizmu ter konflikta interesov med zaščito pravic posameznika ter obveščevalno-varnostno dejavnostjo, ki jo izvaja SOVA.

2.3 Delovna hipoteza

SOVA je tako kot drugi subjekti nacionalno varnostnega sistema rasla vzporedno z graditvijo tega sistema in je kot trdi Žirovnik (2003: 123) danes njegov pomemben dejavnik na obveščevalno-varnostnem področju. Iz tega izhaja tudi delovna hipoteza, ki mi bo služila kot izhodišče za analizo. Hipoteza se glasi:

- SOVA je pomemben subjekt v sistemu nacionalne varnosti in je zaradi opravljanja obveščevalno-varnostne dejavnosti v interakciji in pod nadzorom izvršilne veje oblasti.

Postavila sem še pomožno hipotezo, da

- SOVA zaradi zaščite nacionalnih interesov sodeluje z drugimi obveščevalno-varnostnimi službami.

2.4 Uporabljena metodologija

Proučevanje položaja in vloge SOVE, zahteva uporabo različnih metod. Pri izbiri metod sem se naslanjala na opredeljene cilje in hipotezo, ter razpoložljivost gradiva, s katerimi sem prišla do teoretičnih in praktičnih spoznanj obravnavanega pojava.

Raziskovalna naloga je po svoji funkciji deskriptivna . Hipotezo bom preverjala:

- s pomočjo analize sekundarnih virov – t.j. ustrezne strokovne literature, časopisnih člankov, prispevkov iz konferenc in interneta – ki je uporabljena skoraj v vseh poglavjih,
- s pomočjo analiza primarnih virov, s katero bodo predstavljeni ključni dokumenti na tem področju,
- s pomočjo zgodovinske analize,
- s pomočjo intervjuja, ki sem ga opravila z osebo iz SOVE.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

3.1 Obveščevalna dejavnost

Za obveščevalno dejavnost se smatra, da je ena izmed najstarejših dejavnosti na svetu in bi jo lahko opredelili kot rezultat zbiranja, analiz, združevanja in interpretacije vseh razpoložljivih podatkov, ki zadevajo enega ali več vidikov tuje države (Richelson 1999: 2) oziroma operativnega področja, ki je neposredno ali potencialno pomembno za načrtovanje (Purg 1995: 30). Pri zbiranju gre za namensko zbiranje podatkov, ki jih lahko koristijo analitik, operativni delavec ali naročnik. Zbiranje lahko poteka na več načinov, ki se medseboj prekrivajo, opravljajo pa ga ljudje ali tehnična sredstva (Purg 1995: 30).

Javno zbiranje podatkov se nanaša na pridobivanje podatkov preko radija in televizije, časopisov, revij, knjig, vladnih poročil, dokumentov in drugih podatkov, ki so dostopni na internetu, preko poročil, ki jih pripravljajo tuji javni uslužbenci in obrambni atašeji (Richelson 1999: 2).

Tajno zbiranje podatkov zajema pridobivanje podatkov, ki v javnosti niso na voljo. Podobno kot pri javnem zbiranju lahko tudi pri tem načinu uporabljamo človeške in tehnične vire. Vohuni tako zagotavljajo občutljive politične, vojaške ali ekonomske informacije po drugi strani pa z tehničnimi sredstvi lahko fotografirajo vojaške postavitve, prestrežejo sporočila, prisluškujejo itd. (Richelson 1999: 2).

Analiza navadno zajema integracijo zbranih podatkov ali neobdelanih informacij za izdelavo končne obveščevalne informacije (Purg 1995: 30).

V ožjem smislu zajema obveščevalna dejavnost le tajno zbiranje in analizo podatkov ter njihovo transformacijo v obveščevalno informacijo, v širšem pomenu pa k obveščevalni dejavnosti spadajo tudi protiobveščevalne in tajne akcije (Richelson 1999: 3). Kot tajno akcijo lahko označimo vsako operacijo ali dejavnost, katere namen je vplivati na tujo vlado, osebe ali dogajanja zaradi podpore ciljem zunanje politike vlade, ki je naročnik

takšne operacije, pri čemer ostane naročnik taje. Pri zbiranju tajnih podatkov je poudarek na tajnosti dejavnosti, pri tajnih akcijah pa je poudarek na tajnosti naročnika (Purg 1995: 31). Imamo več različnih oblik tajne akcije in sicer:

- črna propaganda (izhajamo iz vira, ki ne obstaja),
- siva propaganda (jamstvo za resničnost propagiranega ni potrjeno),
- paravojaške oz. politične akcije oblikovane za to, da se strmoglavi, zruši ali podpre določen režim, ali da se prepreči režimu, da si priskrbi oz. razvija orožje,
- podpora posameznikov ali organizacij (politične stranke, sindikati, mediji),
- ekonomske operacije,
- podajanje napačnih informacij (dezinformiranje),
- atentati (Richelson 1999: 3).

»Obveščevalno dejavnost opravljajo kot tajne službe državne obveščevalne službe« (Cawendish v Anžič 1997: 42).

3.2 Obveščevalna služba

Za pojem obveščevalna služba obstaja mnogo opredelitev. Nekateri menijo, da je/re:

- obveščevalna služba jasna sama po sebi in jo izenačujejo z drugimi človekovimi dejavnostmi (Kent v Purg 2001: 16),
- vzrok za nastanek in delovanje obveščevalnih služb v pojavu tajnosti (Helt v Purg 2001: 16),
- za organizirano prizadevanje za pridobivanje in ocenjevanje podatkov (Farago v Purg 2001: 16),
- za državni organ, ki ima osnovno nalogo, da poroča o nasprotnikovih skrivnostih (Rodič v Purg 2001: 16).

Na splošno bi lahko opredelili ta pojem kot posebno organizacijo države, katere prednostni cilji so zbiranje, analiziranje in ocenjevanje obveščevalnih podatkov in spoznanj o drugih državah, njihovem vojaškem in ekonomskem potencialu, političnem stanju in namerah ter znanstvenih dognanjih. Da bi takšne podatke lahko zagotovila, njeno delo ne more temeljiti samo na tajno zbranih podatkih. Danes je ena od temeljnih

značilnosti dela obveščevalnih služb, da poleg posebnih metod in sredstev dela uporabljajo tudi številne legalne možnosti za pridobivanje podatkov (Purg 2001: 17).

Cilji in metode dela obveščevalne službe so praviloma determinirani s političnimi cilji in načini vodenja vladne politike. Poleg zbiranje podatkov ščiti lastne interese, zaupne podatke in dokumente pred nasprotniki ter opravlja še druge naloge, ki so pomembne za realizacijo določenih cilje, pri čemer uporablja posebne metode in sredstva.

Obveščevalne službe se razlikujejo glede na:

- področje dela in položaj v sistemu,
- stopnjo ofenzivnosti,
- velikost – od manjših enot do velikih obveščevalnih sistemov
- usmerjenost – po posameznih področjih dela in po geografskih območjih
- notranjo organiziranost (Purg 2001: 17).

Obveščevalna služba ni nujno samo državni organ, saj jo lahko razvijejo tudi razna gibanja, stranke, večji gospodarski subjekti in drugi. Poleg splošne organizacijske oznake služba se lahko uporablja tudi v povezavi s tem delom relevantna oznaka agencija (Purg 2001: 17).

V Sloveniji obveščevalne službe razumemo kot specializirane državne organe in službe, ki se ukvarjajo z zbiranjem, dokumentiranjem in analiziranjem informacij in podatkov o tujini ter opravljajo protiobveščevalne in varnostne aktivnosti. To pomeni, da kontinuirano predvsem pa tajno odkrivajo, preprečujejo in preiskujejo dejavnosti tujih organov, skupin, organizacij in posameznikov, ki so uperjene proti obstoju države, varstvu ustavne ureditve, varnosti in drugim državnim interesom, ki zlorabljajo ozemlje za teroristično dejavnost proti tretji državi, kakor tudi varovanje zaupnih podatkov državnih organov (Anžič 1996: 61).

3.3 Varnostna dejavnost

Varnostna dejavnost pomeni preprečevanje, preiskovanje in odpravljanje določenih oblik ogrožanja varnosti neke dobrine. V primerjavi z obveščevalno dejavnostjo, ki

pomeni zbiranje podatkov, njihovo analiziranje in obveščanje, zajema varnostne dejavnost predvsem ukrepanje, in sicer pretežno na način ter z metodami in sredstvi, ki se razlikujejo od načina, metod in sredstev obveščevalne dejavnosti. Varnostno dejavnost kot funkcijo države opravljajo policija in druge varnostne službe in je torej razdeljena med več subjektov (Purg 2001: 18).

3.3.1 Varnost

Za samo razumevanje pojma varnostna dejavnost se mi je zdelo smiselno opredeliti še pojem varnosti. Slednjega lahko opredelimo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold 1999: 23).

Razvojno gledano je varnost vgrajena kot biološki mehanizem, kot težnja organizma po obstoju, kot prilagajanje organizma na ogrožajoče vplive okolja (Anžič 1997: 35). Biološko je torej varnost pogoj za delovanje osnovnih življenjskih funkcij in je tako vzgib za razvoj, zavestno dejanje, da bi se stanje varnosti zmeraj znova vzpostavilo (Buzan v Anžič 1997: 35).

Varnost lahko razumemo tudi kot dejavnost države. Pri tem mislimo na tisto življenjsko potrebno delovanje državnih organov in služb, ki v idejnem, zakonitem, organizacijskem in delovnem smislu zagotavlja uspešno varovanje temeljnih družbenih vrednot in nasploh družbenega življenja in dela; vse do ravni temeljne organizacije združenega dela in krajevne varnosti. V tej miselni celoti poznamo več oblik varnosti in sicer: ekonomsko, socialno, politično, državno, javno, nacionalno, požarno, prometno, notranjo in zunanjo varnost in univerzalno varnost. Vsaka oblika varnosti ima svoj pomen in namen (Vršec 1988: 16).

Kljub tem opredelitvam pa se nekateri avtorji sklicujejo na to, da pojma varnosti ni možno natančno opredeliti in ga označujejo kot bistveno sporen koncept. Baldwin (v Flander 2005: 6) je tako opredelil sedem ključnih sklopov vprašanj, ki terjajo odgovor, če želimo opredeliti pojem varnosti. Ta so:

- varnost za koga,
- varnost za katere vrednote,
- koliko varnosti,
- varnost pred katerimi grožnjami,
- varnost s katerimi sredstvi,
- varnost s kakšnimi stroški in
- varnost v katerem časovnem obdobju.

Kot dve najbolj kritični vprašanji pa so Terriff in sodelavci (v Flander 2005: 6) izpostavili naslednje:

- kdo je referenčni subjekt ali objekt varnosti (država, skupine po narodnosti, spolu ipd. ali pa posameznik) in
- kdo ali kaj ogroža varnost (država, grožnje iz okolja, akterji nedržavnega značaja).

K tema dvema so dodali še vprašanje:

- kdo zagotavlja varnost in s kakšnimi sredstvi je mogoče poskrbeti za varnost.

Kot osnovni problem varnostnih študij se je pokazal problem ustrezne opredelitve referenta pojma varnosti – to je vprašanje subjekta, kdo ali kaj naj bi bil varovan oz. bilo varovano. Tradicionalne varnostne študije so v središče pozornosti postavljale državo ter nacionalno varnost, novejša študije pa upoštevajo razširjeno zasnovo pojma varnosti, ki izpostavlja tudi pomen varnosti posameznika in ki presega skrajnosti klasičnih pristopov. Prav tako se pojem varnosti razširja še na probleme globalnega okolja in njegovih nevarnosti za družbo, na bolezni ter ekonomske in naravne katastrofe (Flander in Drev 2005: 7).

3.4 Nacionalna varnost, nacionalno-varnostna politika in nacionalni interes

»Nacionalna varnost je zapletena interakcija notranjih in zunanjih družbenih dejavnikov, prek katere si skušajo posamezne države z različnimi sredstvi zagotoviti spremenljive razmere za ohranjanje suverenosti, ozemeljske celovitosti, fizičnega

obstanka prebivalstva, politične neodvisnosti ter možnost za enakopraven, uravnotežen in hiter družbeni razvoj« (Nobilo v Grizold 1999: 24). V tesni povezavi s pojmom nacionalna varnost je pojem nacionalno-varnostna politika, ki jo pri nas razumemo kot: »uravnoteženo celoto dejavnosti in programov, ki jo sestavljajo zlasti zunanja, obrambna, ekonomska, socialna in kulturna politika, njen najpomembnejši cilje pa je zagotavljanje varnosti, varovanja in ohranjanje nacionalne identitete ter sodelovanje pri krepitevi miru, varnosti in stabilnosti ne samo v Sloveniji ampak tudi na globalni ravni« (Anžič in Brožič 2006: 823).

Za nacionalno varnost je pomembno tudi, da vemo kaj so nacionalni interesi, ki jih določajo predvsem sodobni varnostni izzivi. Nacionalni interes običajno opredeli vlada, mnogokrat pa ga uporabljajo politiki kot izjemno močno sredstvo mobiliziranja podpore za določena dejanja na področju notranje politike (Oxfordski slovar politike v Anžič in Brožič 2006: 824) lahko gre tudi za vrednote, ki jih sprejema in doživlja večina pripadnikov nacije kot nujne za njen obstoj in blagostanje (Bebler 2002: 638).

Nacionalna varnost se vedno nanaša na samostojno in suvereno državo, ki prevzema odgovornost za lastno državo in hkrati odgovornost za globalno varnost (Šefic 2004: 96).

3.5 Varnostna služba

Varnostna služba pomeni specializirano organizacijo, ki opravlja naloge, s katerimi se uresničuje varnostna funkcija oziroma celoto dejavnosti in ukrepov, s katerimi se država brani pred nasprotniki (Purg 1995: 35). V ožjem in širšem smislu se varnostne službe povezujejo z drugimi deli politične oblasti. Povezave v ožjem smislu razumemo kot povezave s tistimi državnimi organi, katerih sestavni del so tudi same, v širšem smislu pa se povezujejo z različnimi institucijami sistema, kot sta izvršilna in zakonodajna oblast, njenimi organi in službami pa tudi javnostjo (Anžič 1996: 79).

Delno bodo ti odnosi, predvsem interakcija med SOVO in politično oblastjo, prikazani na naslednjih straneh, bi pa na tem mestu za predstavitev opredelila še vsebinsko ožji pojem od pojma varnostna služba to je protiobveščevalna služba. Glede na to, da je

slednja le del dejavnosti varnostnih služb je njena temeljna dolžnost braniti državo pred delovanjem tujih obveščevalnih služb in drugih organizacij, skupin in posameznikov, ki skušajo predvsem z nasilnimi sredstvi rušiti ustavno ureditev. Njen poglavitni name je preprečevati tujim vohunom, da prodrejo do izvorov informacij (Purg 1995: 35).

Dejavnosti protiobveščevalne službe so zelo obsežne, saj odkriva in onemogoča delovanje obveščevalcev in agentov tujih obveščevalnih služb, zbira ustrezno gradivo in jih izroča sodnim organom, odkriva interese tujih obveščevalnih služb in izvaja ukrepe za onemogočanje delovanja tujih obveščevalnih služb. V okviru nalog zaščite lastnih tajnosti med drugimi načrtuje in izvaja zaščito varnostno občutljivih delovnih mest (Purg 1995: 35).

3.6 Obveščevalno-varnostna dejavnost

Ta pojem označuje celoto obveščevalne in varnostne dejavnosti, torej zbiranje podatkov in ukrepanje (Purg 2001: 18). Obveščevalno-varnostno dejavnost izvajajo vse države.

3.7 Obveščevalno-varnostna služba

Obveščevalno-varnostna služba zajema tri dejavnosti, in sicer obveščevalno, protiobveščevalno in varnostno dejavnost. Vse te tri dejavnosti sta v svoji definiciji združila dva hrvaška avtorja, ki sta obveščevalno-varnostne službe opredelila kot: »dejavnosti in organizacije, ki za potrebe države, posebej njenega političnega in vojaškega vodstva, z namenom uresničitve političnih ciljev in zunanjepolitičnih interesov države, zbirajo in analizirajo podatke o možnostih, namenih in dejavnostih tujih sil in drugih obveščevalno in varnostno zanimivih subjektih ter ščitijo pred njihovimi obveščevalnimi in drugimi dejavnostmi, razen odkrito oboroženo agresijo, ki lahko ogrozi nacionalno varnost« (Žunec in Domišljanović v Črnčec 2004: 59).

3.8 Obveščevalno-varnostni sistem

Za pojem sistem ne obstaja enotna definicija. Najpogosteje se opredeljuje kot: »celota, sestavljena iz delov ali celota, ki se loči od svoje okolice« (Haček 2001: 8) in pomeni sklop, pa tudi organizem, organizacijo, zvezo ali vodilni organ (Pusić v Haček 2001: 8).

Obveščevalno-varnostni sistem praviloma sestavljajo službe, ki so med seboj povezane in opravljajo sorodne dejavnosti. Po eni strani so to obveščevalne službe (civilne in vojaške), po drugi strani pa protiobveščevalne službe, katerih naloga je preprečevati obveščevalne dejavnosti tujih obveščevalnih služb in zaščititi ustavno ureditev v lastni državi (Purg 1995: 67).

4 SISTEM NACIONALNE VARNOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE

4.1 Osnovne značilnosti sistema nacionalne varnosti

Na nacionalni ravni zagotavljajo sodobne države svojim državljanom varnost z delovanjem nacionalno-varnostnega sistema (Grizold 1999: 35). Sistem nacionalne varnosti Republike Slovenije temelji na pravnih, političnih, gospodarskih, materialnih, socialno-zdravstvenih, informacijskih, infrastrukturnih, znanstvenih, izobraževalnih in drugih zmogljivosti države. Pravni temelj predstavljajo Ustava, zakoni med katerimi so najpomembnejši Zakon o vladi, Zakon o obrambi, ZSOVA, Zakon o policiji, Kazenski zakonik RS, vrsta podzakonskih aktov, sklenjene mednarodne pogodbe ter splošno veljavna načela mednarodnega prava.

4.2 Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije

Temeljni dokument na področju nacionalne varnosti je resolucija, ki opredeljuje nacionalne interese, varnostna tveganja in vire ogrožanja države, njenih institucij, državljanov ter usmeritve, ukrepe in mehanizme za zagotavljanje nacionalne varnosti. Ohranitev nacionalne identitete in samobitnost slovenskega naroda sta pomembna interesa države, ne pa edina. Slovenija si želi ohraniti neodvisnost, suverenost in ozemeljsko celovitost, še posebej na področju mednarodnih aktivnosti oziroma delovanja v globaliziranem svetu in sicer ob doslednem spoštovanju človekovih pravic, demokracije, miru in razvoja (Internet 1). Z vidika gospodarstva je zelo pomembno, da si prizadevamo za razvoj in krepitev konkurenčnosti vendar se moramo zavedati, da se viri gospodarske moči hitro spreminjajo in da se s tem spreminjajo tudi nacionalni interesi na tem področju. H kreptvi gospodarstva ter k utrjevanju mednarodnega politično-varnostnega položaja si Slovenija prizadeva z delovanjem diplomacije, poseben interes je v razvijanju prijateljskih odnosov med državami saj Slovenija kot majhna država lažje uresničuje nacionalne interese oziroma krepi svoj varnostni položaj v zavezništvih z velikimi državami in z miroljubno politiko ter dobrimi sosedskimi odnosi (Svetličič 2002: 535).

Delovanje sistema nacionalne varnosti je močno odvisno od gospodarske moči države, mreže socialnih in zdravstvenih zavodov, ter informacij, ki so bistvene za prepoznavanje in analiziranje tveganj in nevarnosti za nacionalno varnost. Le te se zagotavljajo vsem organom in službam odgovornim za nacionalno varnost Slovenije.

Z učinkovitim nacionalno varnostnim sistemom se kaže sposobnost države pri zavarovanju temeljnih družbenih vrednot pred zunanjim in notranjim ogrožanjem, kot tudi sposobnost, da se zagotavlja gospodarski, politični, znanstveni, tehnološko-tehnični in družbeni razvoj (Žirovnik 2003: 126).

4.3 Viri ogrožanja sistema nacionalne varnosti

Na varnostne razmere, še posebej na področju Evrope ter ZDA, dandanes vplivajo različni dejavniki, ki jih povzročajo vse večji razmah med revnimi in bogatimi državami, razvoj tehnologije ter informacijska revolucija. Viri ogrožanja slovenskega nacionalno-varnostnega sistema so sicer različni, odvisni tudi od aktualnih dogajanj v družbi, kar pomeni, da se v določenem času ti viri lahko tudi intenzivirajo (Žirovnik 2003: 126).

V resoluciji vire ogrožanja predstavljajo: subverzivna dejavnost, grožnja z agresijo, vojaški napad, množične migracije, terorizem, organiziran kriminal, uničevanje okolja, gospodarske blokade, energetske krize in zdravstveno epidemiološka ogrožanja. Vsi ti viri vplivajo na politično, vojaško, gospodarsko, okoljevarstveno in notranje-varnostno raven.

Uresničevanje interesov Slovenije je lahko izpostavljeno tudi posrednemu delovanju, ki ga predstavlja delovanje tujih obveščevalnih služb, na notranjem področju pa lahko varnost ogrožajo splošna, gospodarska in posebne oblike kriminalitete (Žirovnik 2003: 126). Zaradi svoje lege se Slovenija sooča s transnacionalnimi grožnjami v obliki organiziranega kriminala, ilegalnih migracij, trgovanja z belim blagom, trgovanja z mamili, ilegalne trgovine z orožjem in materiali, terorizmom in pranjem denarja. Oboroženi spopadi večjih razsežnosti, ki bi neposredno ogrozili Slovenijo, so možni le ob pojavu evropske ali svetovne krize (Internet 1).

4.4 Organiziranost sistema nacionalne varnosti

Sistem nacionalne varnosti je sestavljen iz treh podsistemov. Obrambni podsistem sestavljata vojaška obramba, katere glavni nosilec je Slovenska vojska ter civilna obramba. Slednja zajema: dejavnosti in ukrepe državnih organov, organov lokalne samouprave, gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij ter državljanov. Ti v izrednem in vojnem stanju z nevojaškimi sredstvi dopolnjujejo in podpirajo vojaško obrambo države, zagotavljajo neprekinjeno delovanje oblasti, gospodarstva, preskrbe, zaščite in preživetja prebivalstva. Gre predvsem za ukrepe za delovanje organov oblasti, gospodarsko obrambo, psihološko obrambo in druge oblike odpora (Internet 1).

V skladu z resolucijo je podsistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: »normativno, organizacijsko, funkcionalno in nadzorno enoten in celovit sistem varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine in okolja, ki deluje v miru in v vseh razmerah, tudi v izrednem in vojnem stanju« (Internet 1). V sistem so vključeni državljani, državni organi in lokalne skupnosti gospodarske družbe ter nevladne in druge organizacije (Internet 1).

Podsistem notranje varnosti predstavljajo organi varnostnega sistema v ožjem smislu. To so policija, varnostne in obveščevalne službe, pravosodni organi, ter nadzorni in inšpekcijski organi, ki pogosto sodelujejo z naštetimi institucijami in državljani pri zagotavljanju notranje varnosti. Njihov namen je, da preprečujejo in odpravljajo ogrožanje osebne varnosti in premoženja ljudi ter javnega reda, kaznivih dejanj in prekrškov, varovanja državne meje, izvajanja upravno notranjih zadev, zagotavljanja obveščevalnih informacij ter izvajanja nadzornih in inšpekcijskih nalog sodnega varstva (Internet 1).

Za delovanje sistema in/ali podsistema nacionalne varnosti je torej potrebno usklajeno delovanje vseh v sistem vključenih subjektov. Le nekatere izmed njih štejemo med tiste subjekte, ki so tako ali drugače vpeti v delovanje obveščevalno-varnostnega sistema.

4.5 Upravljanje in vodenje sistema nacionalne varnosti

Nacionalno varnostni sistem skladno s parlamentarno ureditvijo države upravljajo in vodijo zakonodajni in izvršilni organi oblasti. Obveščevalno-varnostni sistem je v okviru nacionalno-varnostnega sistema Slovenije podsistem za področje obveščevalne in varnostne dejavnosti. To pomeni, da tudi subjekti oziroma izvajalci obveščevalno-varnostne dejavnosti pomembno prispevajo k zagotavljanju nacionalne varnosti.

4.5.1 Subjekti oblikovanja, upravljanja in vodenja sistema nacionalne varnosti

4.5.1.1 Državni zbor

Državni zbor kot zakonodajni organ predstavlja politično raven upravljanja sistema. Poleg tega, da z državnim proračunom omogoča delovanje sistema, tudi določa politiko na obveščevalnem področju, zakonske okvire in dolgoročne smernice razvoja nacionalno varnostne politike, strateške smeri zunanje, obrambne, notranje-varnostne, gospodarske, obveščevalne in varnostne politike ter drugih politik.

4.5.1.2 Predsednik Republike Slovenije

Predsednik republike je prvi in najuglednejši predstavnik države v tujini in ima v sistemu nacionalne varnosti izjemno vlogo kot poveljnik obrambnih sil. Poleg tega je med rednimi prejemniki obveščevalnih informacij (Žirovnik 2003: 128).

4.5.1.3 Vlada

Kot nosilka izvršilne oblasti skrbi za uresničevanje nacionalno-varnostne politike in delovanja sistema nacionalne varnosti na vseh področjih in ravneh (Žirovnik 2003: 126). Kot taka obravnava temeljna vprašanja z obveščevalnega področja ter politiko in

strategijo delovanja pristojnih organizacij na tem področju, usmerja in usklajuje njihovo delo ter spremlja izvajanje usmeritev. V ta namen sprejema potrebne politične, pravne, organizacijske in druge ukrepe (Žirovnik 2003: 126).

4.5.1.4 Svet za nacionalno varnost

Svet za nacionalno varnost (v nadaljevanju SNAV) je bil ustanovljen v skladu z Zakonom o vladi in deluje pri vladi. Ima posvetovalno funkcijo in je usklajevalni organ za področje obrambe, varnostnega sistema, sistema zaščite in reševanja ter za druga vprašanja nacionalne varnosti. Poleg te vloge usklajuje in usmerja dejavnosti posameznih ministrstev k skupnim ciljem in skrbi za večjo usklajenost in učinkovitost. S tem je omogočena večja koordinacija dela posameznih organov in izboljšano oblikovanje stališč do ključnih vprašanj nacionalne varnosti (Šefic 2004: 98).

Z odlokom o Svetu za nacionalno varnost so bile določene konkretne naloge SNAV in sicer:

- svetuje vladi pri sprejemanju njenih ukrepov in aktov, ki se nanašajo na nacionalno varnost države,
- pred obravnavo na vladi svetuje ministrstvom pri ukrepih in aktih ministrstev, ki se nanašajo na uresničevanje interesov in ciljev nacionalne varnosti,
- usklajuje mnenja in ukrepe ministrstev in drugih državnih organov ter drugih organizacij pri izvajanju dejavnosti nacionalne varnosti,
- pred obravnavo na vladi usklajuje mnenja ministrstev in drugih državnih organov glede aktov državnega zbora, ki se nanašajo na nacionalno varnost,
- ugotavlja in ocenjuje varnostna tveganja, ogrožanje države ter ukrepe in usmeritve za zagotavljanje nacionalne varnosti,
- daje mnenja k vprašanjem, pobudam in predlogom, ki jih poslanci pošiljajo vladi v zvezi z uresničevanjem politik na področju nacionalne varnosti,
- daje mnenje vladi o sredstvih proračuna za delo SNAV.

Vlada v SNAV imenuje predsednika vlade, ki je predsednik SNAV, ministra za obrambo, ministra za notranje in zunanje zadeve, ministra za finance, ministra za

pravosodje, ministra za okolje in prostor ter direktorja Slovenske obveščevalne-varnostne agencije, ki je sekretar SNAV (Internet 2).

4.5.1.4.1 Sekretariat Sveta za nacionalno varnost

Poleg SNAV je bil z odlokom oblikovan še Sekretariat SNAV (v nadaljevanju SSNAV). Ta operativno usklajuje aktivnosti za delovanje SNAV, skrbi za izvedbo usklajenih stališč ter opravlja druge naloge za SNAV. Z ustanovitvijo SSNAV je vlada želela zagotoviti večjo učinkovitost dela SNAV predvsem pri izvajanju sprejetih stališč in hkrati bolje ter natančneje definirati stališča in predloge za vlado. SSNAV sestavljajo:

- direktor SOVE, ki vodi sekretariat,
- generalni direktor policije,
- načelnik generalštaba Slovenske vojske,
- direktor obveščevalno-varnostne službe pri Ministrstvu za obrambo,
- državni sekretar Ministrstva za obrambo,
- državni sekretar Ministrstva za zunanje zadeve,
- direktor Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo,
- svetovalec predsednika vlade za nacionalno varnost,
- poveljnik štaba Republike Slovenije za civilno zaščito,
- svetovalec predsednika vlade za nacionalno varnost (Internet 3).

V okviru SNAV in SSNAV deluje tudi posebna Medresorska delovna skupina za boj proti nadnacionalnim grožnjam, ki jo vodi namestnik direktorja SOVE in ki se v zadnjih letih ukvarja predvsem s terorizmom. Pripravlja in usklajuje predloge ocen za SNAV in SSNAV, s katerima tudi predlaga določene ukrepe in aktivnosti (Šefic 2006: 945).

Vsem področjem zagotavljanja nacionalne varnosti je skupno preprečevanje kriz, priprave na delovanje v krizi, soočanje z njenimi posledicami in sanacija nastalih razmer. Krizo navadno razumemo kot: »situacijo, v kateri so ogrožene temeljne vrednote družbe ter za katero je značilna negotovost razmer in relativno kratek čas za ukrepanje« (Internet 1). Dejstvo, da krize presegajo državne meje je podlaga za to, da se

koordinira priprave za preprečevanje kriz oziroma na krize s sosednjimi državami, EU in NATO-m.

4.5.2 Subjekti obveščevalno-varnostnega sistema v sistemu nacionalne varnosti

Obveščevalno-varnostni sistem Slovenije sestavljajo službe, ki opravljajo obveščevalno-varnostno dejavnost ter organi, ki izvajajo strokovni in parlamentarni nadzor nad delom obveščevalno-varnostnih služb. To so SNAV, SSNAV, komisija za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb (slednja ima možnost širokega in vseobsegajočega nadzora nad delom obveščevalno varnostnih služb), SOVA, obveščevalno-varnostna služba Ministrstva za obrambo (v nadaljevanju OVS), obveščevalni organi Slovenske vojske in policija. Za te subjekte rečemo, da so nosilci nacionalno varnostnega sistema v ožjem smislu, čeprav različni strokovnjaki s tega področja mednje štejejo še druge subjekte, ki se po mojem mnenju v proces vključujejo zgolj posredno in katere na tem mestu ne bi posebej izpostavljala.

Subjekti, ki se ukvarjajo z obveščevalno-varnostno dejavnostjo zagotavljajo pristojnim organom informacije, analitične in operativne ocene, ki so potrebne za zagotavljanje nacionalne varnosti. Gre za informacije o prizadevanjih tujih držav, organizacij in skupin, ki so usmerjene proti obstoju, varnosti in ustavni ureditvi Republike Slovenije, informacije, ki imajo varnostni, zunanjepolitični, obrambni in gospodarski pomen za državo, informacije o delovanju terorističnih in organiziranih kriminalnih skupin in organizacij ter informacije o osebah, ki bi lahko ogrožale varnost določenih oseb ali objektov (Purg 1995: 107).

Subjekti obveščevalno varnostnega sistema so dolžni medsebojno sodelovati, si pomagati ter usklajevati dejavnosti. V nadaljevanju bom predstavila še vlogo in funkcijo OVS, glede na to, da sta s SOVO ključni obveščevalno-varnostni službi s pomembno razliko, saj je prva organizirana za področje obrambe, druga pa je civilna.

4.5.2.1 Obveščevalno-varnostna služba Ministrstva za obrambo

OVS je organizacijska enota Ministrstva za obrambo in opravlja obveščevalne in protiobveščevalne ter varnostne naloge na obrambnem področju v skladu z Zakonom o obrambi in odlokom obrambnega Ministrstva o OVS. Njene prednostne naloge obsegajo zbiranje, dokumentiranje in analiziranje informacij ter podatkov, ki so pomembni za obrambne interese države oziroma varovanje takih podatkov. Zbrani podatki in informacije so podlaga za analitične in operativne ocene, opravljanje štabno varnostnih nalog v vojski, izdelavo načrtov uporabe vojske in drugih obrambnih priprav ter za načrtovanje in izvajanje obrambnih ukrepov (Internet 4).

OVS pri opravljanju svojih nalog sodeluje z Ministrstvom za notranje zadeve, policijo, SOVO, po predhodnem soglasju ministra pa tudi s tujimi vojaškimi obveščevalnimi in varnostnimi službami in z njimi izmenjuje obveščevalne informacije. O vseh pomembnejših ugotovitvah OVS seznanja ministra, načelnika generalštaba, predsednika vlade, predsednika republike in po odločitvi predsednika vlade druge organe. Delavci OVS, ki zbirajo obveščevalne podatke, imajo enaka pooblastila in vodijo zbirke osebnih podatkov ter druge evidence v zvezi z opravljanjem obveščevalnih in protiobveščevalnih ter varnostnih nalog, kot je predpisano za SOVO in policijo.

Z normativno ureditvijo na obveščevalno-varnostnem področju, se je z razmejitvijo področij dela med OVS in SOVO zmanjšala možnost nepotrebnih in neproduktivnih trenj med službama, še posebej s sprejemom ZSOVA s katerim so bili postavljeni nadaljnji temelji za delo SOVE. Pod okriljem Ministrstva za obrambo oziroma v okviru Generalštaba slovenske vojske deluje J2, ki je taktična, vojaška obveščevalna služba, ki je namenjena odločanju pri vodenju in poveljevanju v oboroženih silah (Žirovnik 2006: 984).

4.5.2.2 Policija

Njene naloge in pooblastila opredeljujejo Zakon o policiji ter nekateri drugi zakoni in podzakonski akti. Med policijskimi pooblastili niso izrecno navedene obveščevalne in protiobveščevalne aktivnosti, vendar pa lahko policisti izvajajo identifikacijske

postopke, varnostno preverjajo osebe, odredijo strožji policijski nadzor ter uporabijo tajne policijske ukrepe (Žirovnik 2006: 984). Policija opravlja naloge s področja notranje varnosti in se ne ukvarja s pridobivanjem podatkov iz tujine ali v povezavi z njo, tako kot SOVA. Po drugi strani pa SOVA nima policijskih pooblastil in ne sodeluje v pregonu storilcev kaznivih dejanj (Internet 5).

5 SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA

5.1 Zgodovinski razvoj

Sprememba političnega sistema, proces osamosvajanja in mednarodno priznanje Slovenije so zahtevale odločno preobrazbo slovenskega obveščevalno-varnostnega sistema. V prvem koraku je bilo treba uskladiti delovanje z novim pravnim redom, predvsem z ustavo ter zakoni, ki urejujejo varovanje človekovih pravic in svoboščin.

Služba državne varnosti, ki je v Sloveniji delovala do leta 1991 je bila močno osovražena služba in je imela v preteklosti večinoma negativno vlogo. Bila je tisti del državne uprave, ki je bila najpogostejša tarča napadov javnosti, saj je imela lastnosti politične policije in je nenadzorovano in brez določb na podlagi zakona posegala v človekove pravice. Pooblastila SDV so bila praktično neomejena in javnost ni imela nobenega nadzora nad njenim delom. Glede na takratne razmere in napetosti v Jugoslaviji še posebej nevarnosti, ki jo je predstavljala povezava SDV z beograjsko SDV in varnostno službo jugoslovanske ljudske armade, je bila izvedena reorganizacija SDV, katere cilj je bil usposobiti službo za obveščevalni spopad z jugoslovansko ljudsko armado. SDV tako ni bila več politična policija, ki bi se ukvarjala z notranjim sovražnikom kot nekoč, ampak je postala pomemben del obrambnega sistema Slovenije in je delovala v korist prebivalcev Slovenije (SOVA 2000: 7).

5.1.1 Varnostno-informativna služba

Z željo po radikalno spremenjeni orientaciji varnostnih služb je maja 1991 takratna Skupščina Republike Slovenije sprejela Novelo zakona o notranjih zadevah, s katero se je SDV preimenovala v VIS. Ključna dilema je bila, kako čim manj prizadeti človekove pravice in ob tem zagotoviti učinkovitost službe pri varovanju ustavne ureditve in vsakega posameznika v državi. Z novelo so bile prvič v naši zgodovini javno objavljene njene pristojnosti, posebne metode in sredstva, pooblastila delavcev VIS ter še ena

pomembna novost, da je samo sodišče lahko odobrilo uporabo prisluha telefonskim pogovorom (Brejc 1994: 76). Kljub temu napredku pa je sprejeti zakon močno omejeval delovanje VIS, saj je med drugim določal bistveno manj posebnih metod in sredstev kot jih je imela vojska, kar je po mnenju Brejca (1994: 76) zmanjševalo operativno sposobnost službe. Ne glede na to, pa je neposredno pred agresijo jugoslovanske ljudske armade na Slovenijo med vojno prenovljena VIS odigrala pomembno vlogo v spopadu z nasprotnimi obveščevalnimi službami, ljudsko armado in prispevala pomemben delež v procesu osamosvojitve.

Ker je bila organizacijska zgradba VIS in njegova kadrovska zasedba v takratnem obdobju usmerjena samo proti jugoslovanski armadi, so po njenem odhodu iz Slovenije v VIS začeli z oblikovanjem sodobnega modela varnostno-obveščevalne službe. Kot majhna država si ni mogla privoščiti razvejano obveščevalno-varnostno dejavnost, kot je bilo to značilno za večino zahodnih držav, saj poleg visokih stroškov, majhne države ne morejo imeti globalnih ciljev, zato je njihov gravitacijski krog omejen.

Brejc (1994: 171) je že na začetku 90 let trdil, da: »potrebam Slovenije zadostuje ena civilna služba (VIS), poleg nje pa še posebna služba v okviru Ministrstva za obrambo«. Tako so v VIS oblikovali poleg obveščevalnega in protiobveščevalnega oblikovali še sektor za protiteroristično dejavnost, opustili vojaško področje, saj po naravi stvari sodi v obrambno ministrstvo in razširili sodelovanje z nekaterimi tujimi sorodnimi službami. Vzpostavili so sistem internega izobraževanja in usposabljanja, krepili tehnične osnove za delo ter omogočili, da je postajala takšna služba, kakršno sodobna demokratična država tudi potrebuje (SOVA 2000: 8).

5.1.2 Proces spreminjanja Varnostno-informativne službe v vladno službo

Do pomembnih sprememb na področju varnostno-obveščevalnih služb je prišlo z sprejetjem Zakona o vladi leta 1993, ko je VIS, ki je bila takrat še notranja organizacijska enota Ministrstva za notranje zadeve, začela z delom kot vladna služba. Delovno področje VIS je bilo določeno z Zakonom o organizaciji in delovnem področju Republiške uprave in Zakonom o notranjih zadevah.

VIS je tako dobila svojega predstojnika, katerega izvajanje pravic, dolžnosti in pooblastil, je spremljala tričlanska komisija, ki jo je imenovala vlada. Ta je predstojniku dajala tudi smernice za delo, predstojnik pa je bil dolžan komisijo obvestiti o uporabi pravic in pooblastil. Predstojnik in delavci v VIS so se ravnali po določbah Zakona o notranjih zadevah v katerem so bile določene zadeve državne varnosti (Internet 6).

Za izpolnjevanje nalog t.j. varovanja ustavne ureditve pred nasilnim rušenjem, pred delovanjem tujih obveščevalnih služb ter terorističnih skupin in organizacij, je VIS zbirala, dokumentirala in analizirala informacije o načrtih in delovanju tujih držav, njihovih obveščevalnih služb ter pripravah in izvrševanju terorističnih in drugih nasilnih dejanj organizacij in skupin, ki jih izvršujejo v državi ali z zlorabo državnega prostora (Purg 1995: 131).

Na izhodiščih ustavne ureditve državne oblasti oziroma na razvoju države kot tudi na razvoju te službe, se je pojavila ideja, da se VIS oblikuje kot posebna vladna služba. Z izločitvijo iz Ministrstva za notranje zadeve naj bi bilo zagotovljeno bolj usklajeno delovanje z vladnim programom in smernicami, ter izboljšano sodelovanje z drugimi vladnimi resorji. Na ta način bi bil odpravljen možen prevladujoč vpliv enega resorja, z novim položajem pa bi lahko bolj koristila državnim, gospodarskim, obrambnim in političnim interesom. Poleg tega bi bila politična moč med ministrstvi enakomernejše porazdeljena, saj se na ta način ravnovesje sil na varnostno-obveščevalnem področju bistveno spremeni, predvsem se okrepi funkcija predsednika vlade (Purg 1995: 132).

Eno prednostnih vprašanj pri prehodu VIS v samostojno vladno službo je bilo oblikovanje osnovnega programa dela službe. Na programske usmeritve so odločilno vplivali nekateri dejavniki, med katerimi je bilo brez dvoma na prvem mestu oblikovanje in usposobitev službe za delo v samostojni in hitro razvijajoči se državi. Nadalje so na programske usmeritve službe odločujoče vplivale spremenjene politične razmere na Balkanu in v Evropi, usmeritev njenega delovanja k gospodarskemu področju, opustitev delovanja na notranjepolitičnem področju in delovanje v okviru zagotavljanja spoštovanja z ustavo zajamčenih človekovih pravic (Internet 7).

Proces spreminjanja v vladno službo se je dejansko začel z Zakonom o vladi, vendar pa je bilo potrebno v VIS izpeljati obsežno vsebinsko, zakonodajno, organizacijsko in tudi

kadrovsko delo oziroma izvesti ustrezno reorganizacijo. Na normativnem področju je bilo izdelanih in sprejetih mnogo internih aktov, v istem času je nastal tudi prvi osnutek zakona o varnostno-obveščevalni službi. Sledilo je organizacijsko dograjevanje službe, s poudarkom na racionalizaciji poslovanja in uporabi sodobnih informacijskih ter analitskih metod, sprejemanje novih načinov in metod dela ter uporaba sodobne tehnike. Eno pomembnih področij delovanja je bila tudi krepitev stikov s tujimi službami in aktivno mednarodno sodelovanje (Internet 7).

Navzven se je sprememba vloge in položaja VIS odrazila tudi v spremembi imena, saj se je 17.6.1993 z odlokom vlade preimenovala v SOVO. Kljub samostojnosti je SOVA še naprej uporabljala določbe Zakona o notranjih zadevah, ki je opredeljeval njene pristojnosti.

5.1.3 Slovenska obveščevalno-varnostna agencija

Že pred prenosom celotne dejavnosti iz ministrstva za notranje zadeve se je z vidika nacionalno varnostnega sistema zastavljalo vprašanje, ali je res najboljša rešitev, da se izloči celotna dejavnost SOVE, ali bi bilo bolje, da se izločijo samo nekateri njeni deli, ter tako ne prihaja do neusklajenosti na tem področju. Purg (1995: 134) je zagovarjal dejstvo, da bi bilo smiselno za področje boja proti terorizmu iskati celovitejšo rešitev, ki bi zajemala vso dejavnost različnih strokovnih služb in opredelila njihove medsebojne odnose. Na obveščevalnem področju pa bi se morali ukvarjati z zbiranjem podatkov s področja mednarodnega terorizma in jih odstopati pristojnim službam.

Zaradi številnih nasprotnih pogledov kako urediti to področje, zahtev po uskladitvi različnih stališč in sanaciji stanja, saj je bila služba kadrovsko osiromašena, so skupaj z pomanjkanjem jasnih pravnih podlag za delo in relativno nizko učinkovitostjo stremeli k ustanovitvi samostojne vladne službe, ki se ukvarja z obveščevalno-varnostnim delom.

Bistvo je bilo zajeto v dejstvu, da Slovenija potrebuje majhno, učinkovito, strokovno usposobljeno organizacijo, ki bo pristojnim organom sposobna posredovati uporabne informacije iz tujine na področjih, kjer jih ne zagotavljajo drugi državni organi. Poleg

teh pa tudi informacije o dejavnosti tujih organov in posameznikov, o pojavih in zadevah, ki iz tujine ali v povezavi s tujino delujejo proti obstoju, varnosti in ustavni ureditvi Slovenije ter s tem ogrožajo nacionalne varnostne interese države (Internet 8).

Kljub kriznemu obdobju v letu 1993 je postopoma začela postajati učinkovita in strokovno usposobljena za vlogo pomembnega subjekta nacionalne varnosti Republike Slovenije, še zlasti, ko je postala samostojna vladna služba, neposredno odgovorna predsedniku vlade. Proces reformiranja vsebine in načina dela se je nadaljeval predvsem v smeri priprave ZSOVA. Poleg te prednostne naloge je bilo v obdobju od leta 1993 do leta 1999 vseskozi prisotna tudi skrb za kadrovske prenovne in dvig strokovne usposobljenosti. Zakon je dobra osnova za vključevanje SOVE kot enega pomembnih subjektov v sistem nacionalne varnosti (SOVA 2002: 12). Poleg ZSOVA in resolucije, ki je že bila omenjena, pravno podlago predstavljajo še Ustava Republike Slovenije, Zakon o parlamentarnem nadzoru obveščevalno-varnostnih služb, ki bo na kratko predstavljen v nadaljevanju in Zakon o tajnih podatkih. Poleg teh ter v skladu s spoštovanjem načela zakonitosti, ki je eno izmed temeljnih načel, uporablja tudi številne zakone in predpise, ki veljajo oziroma urejajo delo služb znotraj sistema državne uprave, kamor sodi tudi SOVA.

5.2 Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji

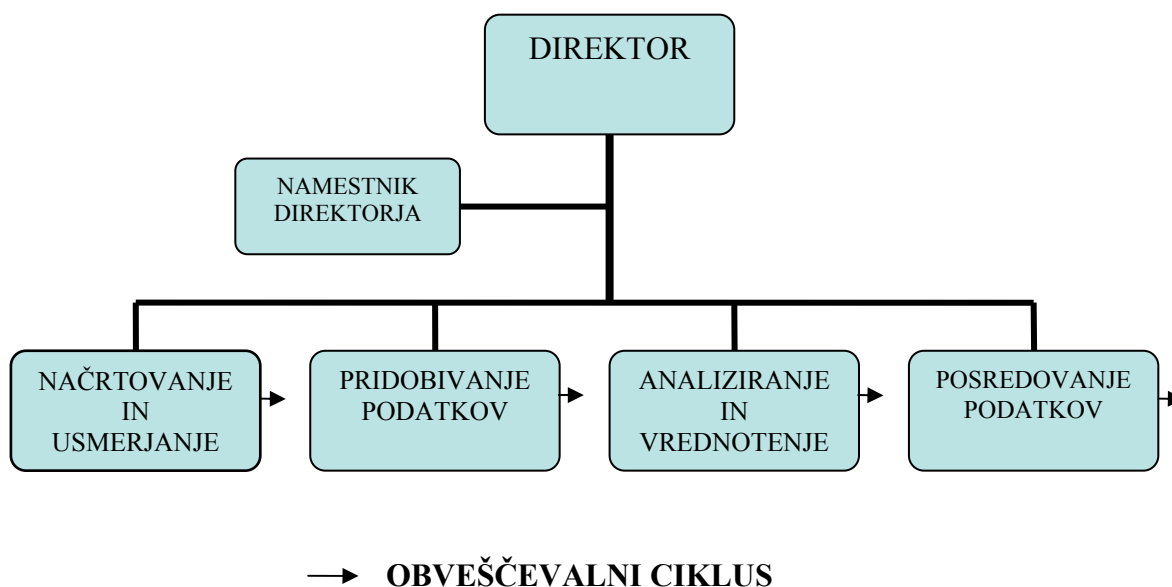
Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji je bil po dolgoletnih pripravah, v katerih je sodelovala domača strokovna javnost, končno sprejet 7.4.1999. Ureja delokrog in pristojnosti SOVE, razmerja do drugih državnih organov, pogoje in oblike uporabe posebnih oblik pridobivanja podatkov ter posebnosti, nujne za izvajanje obveščevalno-varnostne aktivnosti. Že med pripravo zakona je bila posebna skrb namenjena tudi ureditvi učinkovitega parlamentarnega nadzora, ki naj bi preprečil morebitne zlorabe pri varovanju ustavno zajamčenih človekovih pravic in svoboščin (SOVA 2000:12).

5.2.1 Naloge in organizacija Slovenske obveščevalno-varnostne agencije

V skladu s potrebami, zahtevami in interesi uporabnikov SOVA pridobiva podatke ter posreduje informacije:

- »iz tujine, pomembne za zagotavljanje varnostnih, političnih in gospodarskih interesov države,
- o organizacijah, skupinah in osebah, ki s svojo dejavnostjo iz tujine ali v povezavi s tujino ogrožajo ali bi lahko ogrozile nacionalno varnost države in njeno ustavno ureditev« (ZSOVA 2. člen).

Slika 1.1: Organizacija in dejavnosti SOVA

Vir: SOVA (2000): Ljubljana: Slovenska obveščevalno-varnostna agencija

Osnovna metoda pridobivanja podatkov je metoda tajnega sodelovanja oziroma tajnega pridobivanja podatkov. Par besed bi na tem mestu namenila Zakonu o tajnih podatkih, ki določa, da je tajni podatek: «dejstvo ali sredstvo z delovnega področja organa, ki se nanaša na javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ali obveščevalno in varnostno dejavnost države, ki ga je treba zaradi določenih razlogov zavarovati pred nepoklicanimi osebami in je označen za tajno» (Internet 16). Enako velja tudi za podatke, ki so rezultat sodelovanja s tujo državo oziroma drugimi subjekti iz tujine in za

katere se dogovorijo in pričakujejo, da bodo ostali tajni. Zakon o tajnih podatkih natančno opredeljuje, kako mora biti podatek, ki velja za tajnega označen, kdo določi podatke za tajne ter njihovo stopnjo tajnosti, kdo ima dovoljenje za dostop in varovanje tajnih podatkov (glej Internet 16).

Če se vrnem nazaj na metode pridobivanja podatkov, bi omenila še, da pogoje in način pridobivanja podatkov s tajnim sodelovanjem ter postopke in ukrepe za zaščito izvorov podatkov določi direktor SOVE s soglasjem vlade ter, da to posledično pomeni, da je prava identiteta sodelavcev SOVE skrbno varovana.

SOVA pridobiva podatke tudi s posebnimi oblikami, pri čemer uporablja tehnična sredstva. Tu gre predvsem za kontrolo pisem in drugih pošilk, ter nadzorovanje in snemanje telekomunikacij v Sloveniji. Direktor SOVE s pisno odredbo oziroma v skladu z zakonom za opravljanje svojih nalog uporablja naslednje posebne oblike pridobivanja podatkov:

- spremljanje mednarodnih sistemov zvez. Slednje dovoljuje direktor s pisno odredbo, ki mora vsebovati podatke o zadevi, na katero se posebna oblika pridobivanja podatkov nanaša, način, obseg in trajanje. Spremljanje mednarodnih sistemov zvez se ne sme nanašati na določljiv priključek telekomunikacijskega sredstva ali na določenega uporabnika tega priključka na območju Slovenije.
- tajni nakup dokumentov in predmetov. Odredba direktorja SOVE o tajnem nakupu dokumentov in predmetov mora vsebovati podatke o nazivu, vsebini in količini predmeta tajnega nakupa ter njegovo ceno. Odobritev tajnega nakupa dokumentov in predmetov se lahko nanaša le na enkratni tajni nakup.
- tajno opazovanje in sledenje na odprtih ali javnih prostorih z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje. Tajno opazovanje in sledenje dovoli direktor SOVE s pisno odredbo, če je velika verjetnost, da se bodo na ta način pridobili vsi potrebni podatki in če teh podatkov ni mogoče pridobiti drugače ali bi bila drugačna pridobitev teh podatkov povezana z nesorazmernimi težavami. Predlog in odredba morata biti pisna in morata vsebovati podatke o osebi na katero se posebna oblika pridobivanja podatkov nanaša, obseg in trajanje, predlog pa tudi utemeljitev razlogov za njeno uporabo. Odobritev tajnega opazovanja in sledenja

na odprtih ali javnih prostorih z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje se lahko nanaša le na enkratno tajno opazovanje in sledenje (ZSOVA 20.-22. člen).

SOVA izjemoma pridobiva podatke tudi s kontrolo pisem in drugih občil ter z nadzorovanjem in s snemanjem telekomunikacij v Republiki Sloveniji. To leto je prišlo do spremembe zakona na tem področju in vlada je kot razlog za spremembo navedla sodelovanje z EU in NATO-m v boju proti terorizmu. Novela zakona tako prinaša dve temeljni spremembi.

Prva sprememba je, da izključno pristojnost odrejanja posegov v komunikacijsko zasebnost z dosedanjega predsednika Okrožnega sodišča prenaša na predsednika Vrhovnega sodišča (Internet 9). Slednji na predlog direktorja s pisno odredbo dovoli SOVI kontrolo pisem in drugih pošilk ter nadzorovanje in snemanje telekomunikacij, če je podana velika verjetnost, da obstaja nevarnost za varnost države, ki se kaže v:

- tajnih aktivnostih zoper suverenost, neodvisnost, državno celovitost in strateške interese Slovenije,
- tajnih aktivnostih, načrtih in pripravah za izvedbo mednarodnih terorističnih akcij zoper Slovenijo ter drugih nasilnih dejanjih proti državnemu organu in nosilcem javnih funkcij v Sloveniji ter tujini,
- posredovanju podatkov in dokumentov, ki so v Sloveniji opredeljeni kot državna tajnost, nepooblaščenim osebam v tujini,
- pripravah na oborožen napad na Slovenijo,
- obveščevalni dejavnosti posameznikov, organizacij in skupin v korist tujine,
- mednarodni organizirani kriminalni dejavnosti in je utemeljeno pričakovati, da se v zvezi s to aktivnostjo uporablja določeno telekomunikacijsko sredstvo ali bo to sredstvo uporabljeno, pri tem pa je mogoče utemeljeno sklepati, da podatkov ni mogoče pridobiti drugače oziroma bi njihovo pridobivanje na drug način lahko ogrozilo življenje ali zdravje ljudi (ZSOVA 24. člen, 1. odstavek).

Predlog in odredba morata vsebovati podatke o osebi, na katero se posebna oblika pridobivanja podatkov nanaša, utemeljitev razlogov za njeno uporabo, podatke o načinu njenega izvajanja, obsegu in trajanju, telekomunikacijskem sredstvu in okoliščinah, ki narekujejo uporabo posebne oblike pridobivanja podatkov, ter utemeljitev, da podatkov

ni mogoče pridobiti drugače oziroma bi njihovo pridobivanje na drug način lahko ogrozilo življenje ali zdravje ljudi (ZSOVA 24. člen, 2 odstavek).

Uporaba posebne oblike pridobivanja podatkov lahko traja največ tri mesece. Iz utemeljenih razlogov se lahko njena uporaba podaljša vsakič še za največ tri mesece, vendar skupno ne več kot štiriindvajset mesecev. Vsako podaljšanje odobri predsednik Vrhovnega sodišča, uporaba posebne oblike pridobivanja podatkov pa se odpravi takoj, ko prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila odrejena. O prenehanju mora direktor SOVE pisno obvestiti predsednika Vrhovnega sodišča (Internet 10).

Druga, pomembnejša sprememba pa je ta, da odpravlja dosedanjo šest mesečno časovno omejitev osredotočenega in kontinuiranega tajnega nadzora komunikacij. SOVA po novem lahko dve leti nadzira elektronsko pošto in prisluškuje telefonskim pogovorom posameznikov, ki naj bi ogrožali varnost države (Internet 9).

V zvezi z nadzorom telekomunikacijskega prometa so operaterji telekomunikacijskih storitev dolžni:

- na pisno zahtevo direktorja SOVE, sporočiti podatke o naročniku telekomunikacijskega priključka, čeprav je tajen,
- na podlagi odredbe predsednika Vrhovnega sodišča sporočiti podatke (številko ali identifikacijo klicočega in klicanega, naslov naročnika in tip terminala, vrsto, datum, čas in trajanje klica oziroma količino prenesenih podatkov), ki se nanašajo na naročnika in uporabnika ter so potrebni za vzpostavljanje zveze,
- zagotoviti na svojem omrežju ustrezno programsko opremo in primeren vmesnik za nadzor telekomunikacijskega prometa na način, v obsegu in trajanju, kot to določa odredba predsednika vrhovnega sodišča ali odredba direktorja SOVE (ZSOVA 24.b člen).

Zaradi varovanja tajnosti pri uporabi oblik pridobivanja podatkov lahko direktor dovoli uporabo uradnih listin s prirejenimi identifikacijskimi podatki in uporabo prirejenih identifikacijskih oznak. Listino oziroma oznako izda pristojni organ na zahtevo direktorja in po prenehanju uporabe listin in oznak se le-te razveljavi, hrani pa jih SOVA (ZSOVA 25. člen).

V procesu analiziranja SOVA zbrane tajne podatke primerja z informacijami v javnih in strokovnih virih, tako domačih kot tujih tiskanih in elektronskih medijih, ter jih z uporabo različnih analitičnih metod ovrednoti. Šele tako ovrednotene podatke posreduje predsedniku vlade, kadar gre za zadeve iz njihove pristojnosti pa tudi predsedniku republike, predsedniku državnega zbora, pristojnim ministrom, SNAV, delovnim telesom državnega zbora in drugim organom državne uprave, da bi ti lahko za izvrševanje zakonitih pristojnosti predlagali ali sprejeli določene ukrepe. S tem je sklenjen t.i. obveščevalni cikel (SOVA 2000: 17).

SOVO vodi direktor, ki ga imenuje in razrešuje vlada na predlog predsednika vlade in kar je posebej pomembno, da se za postopek izbire direktorja ne uporabljajo določbe Zakona o javnih uslužbencih. Direktor ima svojega namestnika, ki mu pri delu pomaga in ga nadomešča kadar je to potrebno. Direktor je za svoje delo odgovoren vladi.

5.2.2 Sodelovanje z državnimi organi in službami

SOVA pri svoje delu sodeluje s pristojnimi državnimi organi in službami pri varnostnem preverjanju ter posreduje podatke, pomembne za varnost določenih oseb, delovnih mest, organov, objektov in okolišev. Kadar zahteva so dolžni državni organi le-tej posredovati podatke in informacije, pomembne za izvajanje njenih nalog.

Po drugi strani pa zakon določa, da če SOVA pri izvajanju svojih nalog ugotovi, da obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, izvršuje oziroma pripravlja ali organizira izvršitev kaznivega dejanja, za katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti, mora o tem obvestiti generalnega direktorja policije in pristojnega državnega tožilca v zakonsko določenih primerih pa tudi OVS. Če gre za kazniva dejanja zoper varnost Republike Slovenije in njeno ustavno ureditev, lahko direktor SOVE zahteva od pristojnega državnega tožilca, da policija začasno odloži izvedbo dejanj in ukrepov v predkazenskem postopku, če to terjajo interesi varnosti države in pri tem ni podana nevarnost za življenje in zdravje tretjih oseb (ZSOVA 8. člen).

5.2.3 Sodelovanje s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami

SOVA izmenjuje podatke s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami. Še posebej pred vstopom v EU in NATO si je, po usmeritvah državnega zbora in vlade za pospešeno vključevanje v ti dve evroatlantski povezavi, prizadevala za tesne stike s službami držav članic.

Za ohranitev visoke stopnje nacionalne varnosti ima SOVA razvito sodelovanje s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami na različnih področjih in kot tako obsega:

- izmenjavo informacij in ocen za opozarjanje na razvoj potencialnih novih kriznih žarišč, zlasti če bi utegnili biti ogroženi nacionalni interesi in blagostanje naših državljanov,
- izmenjava podatkov, potrebnih za boj proti dolgoročnim grožnjam, kot so izdelava kemičnih, bioloških in drugih orožij za množično ubijanje,
- tesno sodelovanje pri boju proti grožnjam terorizma, trgovanja z mamili in drugim pojavnim oblikam organiziranega kriminala,
- povečanje ekonomske varnosti z odkrivanjem nedovoljenih postopkov v mednarodni trgovini in poskusov spodkopavanja gospodarskih temeljev držav in njihovih valut ter
- povečevanje učinkovitosti in varnosti predstavnikov Slovenije v tujini, ki sodelujejo z zavezniki v mednarodnih mirovnih operacijah (SOVA 2000: 18).

Mednarodno sodelovanje SOVE s partnerskimi službami ji torej nudi boljše uveljavljanje političnih, ekonomskih in varnostnih interesov naše države v mednarodnem okolju. Z ZSOVA in z vključitvijo določbe o mednarodnem sodelovanju v zakonsko besedilo je državni zbor pripravil pomembno pot za krepitev učinkovitosti delovanja SOVE in posledično višjo stopnjo slovenske nacionalne varnosti (Žirovnik 2006: 985).

5.2.4 Pooblastila

Javni uslužbenci SOVE, ki opravljajo s tem zakonom določene naloge so uradne osebe SOVE. Pri izvajanju službenih nalog, v postopkih pred sodišči in upravnimi organi v

Slovenije se ti izkazujejo s službeno izkaznico, ki jo izda direktor. Grafično podobo SOVE in obrazec službene izkaznice z besedilom, ki izkazuje pooblastila njenega imetnika določi vlada na predlog direktorja (ZSOVA 9. člen).

Pri opravljanju nalog SOVE so uradne osebe SOVE pooblašene, da v skladu s predpisi zbirajo osebne podatke iz evidenc upravljavcev zbirk podatkov. V določenih primerih lahko zahtevajo, da policisti in pooblašene uradne osebe drugih organov v skladu s svojimi pristojnostmi, ugotovijo identiteto določene osebe.

Uradne osebe SOVE imajo pri opravljanju svojih nalog pravico imeti in nositi službeno orožje in ga lahko uporabijo v zvezi s silobranom in skrajno silo. Poleg tega morajo biti pooblašene za nošenje orožja in morajo biti za to posebej usposobljene. Program usposabljanja in postopek preizkusa znanja o ravnanju pri nošenju in uporabi orožja določi direktor medtem ko način in pogoje nabave, posesti in nošenja orožja uradnih oseb določi vlada.

5.2.5 Varovanje območja, objekta in prostorov

V tretjem poglavju ZSOVA so poleg pooblastil uradnih oseb SOVE v členih 11.a do 11.g opredeljeni ukrepi za fizično in tehnično varovanje ograjenega območja, objekta in prostorov SOVE. Slednja ima tako organizirano lastno službo varovanja, ki sme izvajati naslednje ukrepe:

- opozoriti osebo, naj odide z območja, iz objekta ali prostora, ki ga varuje, če se ta tam neupravičeno zadržuje,
- ugotoviti istovetnost osebe pri vstopu oziroma izstopu z varovanega območja,
- površinsko pregledati vrhnja oblačila, notranjost vozila in prtljago osebe, če oseba s tem soglaša,
- preprečiti osebi vstop v varovano območje oziroma izstop iz njega, če ta odkloni pregled, če nasprotuje ugotavljanju njene istovetnosti ali če so podani drugi razlogi, zaradi katerih je nujno potrebno, da se ji vstop v varovano območje oziroma izstop prepreči,
- zahtevati od osebe, ki ogroža varnost ljudi, premoženje ali red na varovanem območju, da s tem takoj preneha ali varovano območje zapusti,

- zadržati osebo, ki so jo zalotili pri kaznivem dejanju, katerega storilec se preganja po uradni dolžnosti ali na predlog oškodovanca, do prihoda policije,
- uporabiti sredstva za vklepanje, če osebe iz prejšnje alinee ni moč zadržati drugače,
- uporabiti fizično silo, če osebi ne more drugače preprečiti vstopa na varovano območje oziroma izstopa iz njega, preprečiti neposrednega ogrožanja življenja ljudi ali premoženja, ki ga varuje, ali zadržati osebe do prihoda policije (ZSOVA 11.a člen).

Varnostnik sme ukrepati samo tako, da z najmanjšimi škodljivimi posledicami doseže izvršitev naloge in pri tem osebi najmanj škoduje. Način izvajanja ukrepov varnostnikov določi vlada na predlog direktorja SOVE.

Poleg fizičnega varovanja se za potrebe SOVE oziroma za varovanje varovanih območij in tajnih podatkov, lahko namestijo in uporabljajo videonadzorni sistemi o katerih morajo zaposleni biti pisno obveščeni. Poleg tega mora na mestih, kje je to mogoče, biti obvestilo o izvajanju videonadzora in posamezniki lahko zahtevajo, da posnetke, ki se nanj nanašajo pogledajo. Način uporabe videonadzornega sistema, postopek odrejanja snemanja, ravnanje s posnetki ter vodenje razvidov in dnevnikov dela sistema ter nadzor določi direktor SOVE (ZSOVA 11.g člen).

5.2.6 Zbiranje, varstvo in zavarovanje podatkov

ZSOVA v 4. poglavju določa, da SOVA za uresničevanje nalog zbira, obdeluje, shranjuje in posreduje osebne ter druge podatke in vodi ter uporablja evidence na podlagi predpisov o varstvu osebnih podatkov (ZSOVA 12. člen). SOVA posreduje osebne podatke tudi tujim obveščevalnim in varnostnim službam vendar mora pred tem pridobiti zagotovila, da ima država, v katero podatke odnaša, urejeno varstvo osebnih podatkov in da bo tuja obveščevalna ali varnostna služba uporabila osebne podatke samo za zato določene namene.

Vse podatke, ki se jih pridobi, vrednoti in sistematično ureja, SOVA shranjuje in dokumentira v razvidu podatkov. Razvid je urejena, ovrednotena in sistemizirana zbirka

dokumentarnega gradiva, ki jo sestavljajo evidence ter zadeve. V okviru razvida vodi SOVA zbirko podatkov o osebah, ki jih sistematično operativno obravnava v določenem časovnem obdobju in obsega različne podatke o posamezni osebi ter razlog za operativno obravnavo. Ti osebni podatki se shranjujejo in uporabljajo do zaključitve zadev v razvidu, potem se izbrišejo oziroma blokirajo. Vse osebne ter druge podatke morajo na obrazloženo pisno zahtevo direktorja SOVE posredovati upravljavci zbirk osebnih podatkov. Za državne organe in organizacije z javnimi pooblastili se šteje, da morajo te podatke posredovati SOVI brezplačno. Način vodenja, dokumentiranja in arhiviranja zadev iz razvida določi direktor s soglasjem vlade (ZSOVA 13-16. člen).

Kadar SOVA zbira osebne in druge podatke, o tem ni dolžna obvestiti posameznika, na katerega se podatki nanašajo, posameznik pa nima pravice do vpogleda v zbirko osebnih podatkov. Pravici posameznika se lahko omejita le, če bi to onemogočilo ali otežilo izvršitev naloge. Se pa na zahtevo direktorja SOVE posredujejo podatki iz zbirk osebnih podatkov posameznikom šele po preteku petih let od posredovanja podatkov SOVI. Ko je zadeva zaključena se le ta prenese v zbirko dokumentarnega gradiva SOVE, v roku enega leta pa gradivo iz zbirke arhivsko uredijo ter predajo Arhivu Republike Slovenije (ZSOVA 17-18. člen).

Na poseben način je urejena tudi evidenca o vstopu oseb v objekte agencije in na območje okolišev teh objektov in njihovem gibanju po njih, evidenca zadržanih oseb, evidenca uporabe fizične sile in sredstev za vklepanje ter evidenca uporabe strelnega orožja. Za vsako od teh so zakonsko določeni postopki evidentiranja podatkov. Podatki iz evidenc se časovno različno arhivirajo, nekatere izmed njih SOVA uniči, nekatere pa arhivira v skladu z zakonom, ki ureja arhivska gradiva (ZSOVA 18.a člen).

5.2.7 Delovna razmerja in posebnosti s področja zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja

Za zaposlene v SOVI veljajo splošni predpisi, ki urejajo delovna razmerja, zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje delavcev ter varnost in zdravje pri delu (ZSOVA 26. člen, 1. odstavek). V aktu o sistemizaciji se posebej določijo delovna mesta

zaposlenih, ki so uradne osebe SOVE. V SOVI so namreč zaposleni tudi tisti javni uslužbenci, ki nimajo statusa uradne osebe SOVE.

Delovno razmerje v SOVI se lahko sklene brez objave oziroma razpisa. Vsak kandidat mora izpolnjevati pogoje, ki so določeni v predpisih, ki urejajo sklenitev delovnega razmerja javnih uslužbencev. Poleg tega preverijo tudi:

- ali je kandidat ustrezno psihično in telesno pripravljen,
- ali je bil kadarkoli pravnomočno obsojen,
- da je izključno državljan Slovenije s stalnim prebivališčem v Sloveniji,
- da je bil varnostno preverjen in njegova zaposlitev ne pomeni varnostnega tveganja za SOVO (ZSOVA 27. člen).

Ker varnostno tveganje pomeni, da dvomimo o zanesljivosti posameznika za izvajanje nalog, oziroma o opredelitvi posameznika za svobodno in demokratično ustavno ureditev in zavzemanju za njeno ohranitev, ima SOVA dovoljenja za dostop do tajnih podatkov na podlagi katerih izvede varnostno preverjanje. Pri varnostnem preverjanju psihične in telesne pripravljenosti preverjajo odvisnost od alkohola in narkotičnih sredstev. Če oseba ne privoli v varnostno preverjanje, se šteje, da ne izpolnjuje varnostnih pogojev za sklenitev delovnega razmerja v SOVI (ZSOVA 27. člen).

Uradne osebe SOVE morajo opravljati določene naloge, katerih izvajanje je povezano z večjo nevarnostjo za njihovo varnost, zdravje ali življenje. V ta namen so te osebe obvezno dodatno zavarovane in v določenih primerih se jim lahko vsakih 12 mesecev dejanskega dela šteje za 16 mesecev zavarovanja. Gre za naloge na tistih delovnih mestih, na katerih javni uslužbenci tajno delujejo v varnostno nevarnih strukturah in okoljih ali vodijo in usmerjajo tajne sodelavce v strukturah, ki s svojo dejavnostjo ogrožajo ali bi lahko ogrozile nacionalno varnost države, njeno ustavno ureditev ali druge interese države ali delujejo v posebnih delovnih okoljih in je pri izvajanju nalog posebej ogroženo njihovo življenje in integriteta njihove osebnosti (ZSOVA 29-30. člen).

Na poseben način je urejeno tudi nemoteno opravljanje nalog uradnih oseb SOVE v tujini. Naloge ter pravice in obveznosti iz delovnega razmerja, se uredijo, če je to

potrebno, s sporazumom med direktorjem SOVE in predstojnikom državnega organa, pristojnega za zunanje zadeve, če gre za diplomatska in konzularna predstavništva, med predstojnikom predstavništva pravne osebe iz Slovenije v tujini, ali po postopku, ki je predviden za imenovanje predstavnikov Slovenije v mednarodnih organizacijah in z aneksom k pogodbi o zaposlitvi (ZSOVA 32. člen).

Možno je tudi, da se za potrebe nemotenega opravljanja nalog začasno razporedi javnega uslužbenca SOVE, na delovno mesto uradne osebe SOVE. Status uradne osebe tako dobijo tudi tisti javni uslužbenci SOVE, ki so zaradi svojih zmožnosti in potreb SOVE z aktom direktorja dodatno zadolženi za opravljanje nalog na delovnem mestu uradnih oseb in za čas začasne razporeditve dobijo pooblastila, ki so določena za opravljanje nalog na delovnem mestu uradne osebe SOVE.

Po ZSOVI morajo uradne osebe SOVE na podlagi odredbe direktorja opravljati delo tudi v posebnih delovnih razmerah. Kot tako se šteje delo v neenakomernem delovnem času oziroma v izmenah, opravljanje delovne obveznosti ob sobotah, nedeljah, praznikih in drugih dela prostih dneh, delo preko polnega delovnega časa, popoldansko in nočno delo, delo v podaljšanem delovnem času, izraba in prekinitev dopusta glede na potrebe SOVE. Vsa ta delovna mesta se določijo v aktu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest.

Posebnost pri delovanju SOVE se kaže tudi v okviru sindikalnega organiziranja oziroma stavke. ZSOVA namreč določa, da morajo uradne osebe SOVE med stavko opravljati naloge SOVE, medtem ko, drugi javni uslužbenci SOVE uresničujejo pravico do stavke pod pogoji, ki jim jih določa Zakon za javne uslužbence v državnih organih. Kljub temu, morajo uradnim osebam omogočiti izvršitev nalog, ki so nujne in katerih opustitev bi lahko pomenila takojšnjo in neposredno nevarnost za varnost države (ZSOVA 35-36. člen).

Delo v SOVI vsekakor zahteva določene omejitve, med katerimi je tudi prepoved opravljanja dela, ki bi lahko oviralo izvrševanje delovnih nalog ali bi škodovalo ugledu SOVE, oziroma dela, ki ni združljivo z naravo dejavnosti SOVE. O tem, katerih del zaposleni ne smejo opravljati, odloča direktor SOVE.

Ob naštetih dolžnostih imajo zaposleni v SOVI določene pravice oziroma nadomestila. Poleg že omenjenega povečanja zavarovalne dobe velja omeniti nezgodno zavarovanje za primer nesreče pri delu, katere posledica je smrt ali trajna izguba splošne delovne zmožnosti. Zakon prav tako predvideva poseben dodatek k osnovni plači za vrednotenje delovnih pogojev in delovnih razmer in dodatek na stalnost v višini 0,5 % osnovne plače, ki pripada zaposlenemu, ki najmanj pet let nepretrgano dela kot uradna oseba SOVE.

5.2.8 Izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in priznanja

Nedvomno so formalna stopnja izobrazbe ter dodatna usposabljanja in izpopolnjevanja izrednega pomena za zaposlene v SOVI. Vendar pa zakon na tem področju ne predvideva programa za pridobitev formalne izobrazbe, razen posameznih elementov na nekaterih fakultetah. Izobraževanje tako poteka po javnoveljavnih izobraževalnih programih za pridobitev višje strokovne in visokošolske izobrazbe ter po programih poklicnega izpopolnjevanja in usposabljanja ter specializacije.

Pri izobraževanju svojih uslužbencev lahko SOVA sodeluje z visokošolskim zavodom po veljavnih študijskih programih, lahko pa tudi njeni uslužbenci sodelujejo v izobraževalnem, pedagoškem in znanstveno-raziskovalnem procesu.

Ker se danes okolje hitro spreminja in vpliva na delo na obveščevalno-varnostnem področju, znanje kaj hitro zastara. Posebnega pomena je visoka motiviranost posameznika in občutek pripadnosti, ki vzpodbuja posameznika, da neprestano nadgrajuje svoje znanje, za kar je bistveno delovno okolje in ustrezna organizacijska klima, ki je v tovrstnih službah predpogoj za zagotavljanje nivoja znanja in kvalitete dela (Brožič 2004: 44). Pri izvajanju nalog ter za utrjevanje pripadnosti se za krepitev motivacije in stimulacije uradnim osebam SOVE podeljujejo priznanja.

Za zaposlene v SOVI velja, da prihajajo iz različnih poklicnih usmeritev. Za več kot dve tretjini delavcev se šteje, da imajo višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, posamezni pa tudi magistrske in doktorske nazive. Zaradi zahtevnosti in celovitosti nalog, ki jih

opravljajo, zaposlujejo različne profile: ekonomiste, politologe, elektrotehnike, novinarje, strojnike, sociologe, zgodovinarje, računalniške strokovnjake, pravnike, komunikologe, filozofe itd. Za zaposlene je posebej pomembno, da so se pripravljani izpopolnjevati in usposabljeni v dopolnilnih znanjih, ki jih potrebujejo pri svojem zahtevnem in odgovornem delu (SOVA 2000: 34).

5.2.9 Disciplinska in odškodninska odgovornost zaposlenih

V določbah, ki se nanašajo na disciplinsko in odškodninsko odgovornost ni veliko posebnosti, saj je do sedaj že jasno, da za uslužbence SOVE veljajo določbe zakona, ki velja za javne uslužbence. Edino kar bi omenila je, da je v disciplinskih postopkih zoper uradno osebo SOVE in v zvezi z delom SOVE javnost izključena ter, da se uradni osebi med trajanjem začasne odstranitve z dela ali delovnega mesta odvzame službena izkaznica in dodeljeno službeno orožje.

5.3 Slovenska obveščevalno-varnostna agencija kot samostojna vladna služba

5.3.1 Vlada in vladne službe

Državna uprava je sestavni del izvršilne veje oblasti v okviru katere se na najbolj neposreden način izvršujejo najpomembnejše funkcije sodobne države. V različnih sistemih organizacije državne oblasti so nosilci izvršilne oblasti različni državni organi, v Sloveniji položaj in organizacijo izvršilne oblasti izvaja vlada kot dejanska nosilka izvršilne oblasti. Položaj vlade je urejen v ustavi, način dela vlade je v temeljih določen z Zakonom o vladi, podrobneje pa s poslovníkom vlade. Vlada usmerja in usklajuje izvajanje politike države in v ta namen izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev razvoja države ter za urejenost razmer na vseh področjih iz pristojnosti države (Internet 11).

Vlada je politični in ne strokovni organ državne uprave, po svojem položaju je nekakšen vmesnik med zakonodajnim organom in državno upravo. Vlada izvaja politično-izvršilno funkcijo, skrbi za izvrševanje zakonov, proračuna in drugih političnih aktov, ki jih sprejema državni zbor (Virant 2002: 46), na drugi strani pa tudi upravno funkcijo v okviru katere deluje kot vrh državne uprave, pri čemer usmerja in nadzoruje delovanje upravnih organov. Prek ministrov kot članov vlade pa tudi neposredno vodi posamezne upravne organe. Funkcije vlade so določene z zakonom in so predvsem izvajanje politike, ki jo določi državni zbor, ter izvajanje zakonov in drugih aktov državnega zbora (Grad 1999: 159).

Po naši ustavni ureditvi sestavljajo vlado predsednik vlade, ki po zakonu usmerja in vodi delo vlade in ministri. Vsak minister v skladu s sprejeto politiko vodi in predstavlja ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva in organov v njegovi sestavi. Poleg ministrov ima lahko vlada tudi največ dva ministra brez resorja, ki pomaga predsedniku vlade pri usklajevanju dela ministrov oziroma ministrstev v okviru pooblastil, ki mu jih da predsednik vlade. Ministri brez resorja so po rangi nižji od ministrov in opravljajo strokovno delo na širših zaokroženih področjih v okviru ministrstva. Na predlog predsednika vlade ali ministra brez resorja vlada imenuje tudi državnega sekretarja, ki pomaga predsedniku vlade ali ministru brez resorja pri opravljanju njegove funkcije (Internet 11).

Za opravljanje funkcij ima vlada na voljo celoten aparat državne uprave, ki pokriva vsa upravna področja. Ker mora vlada poskrbeti za funkcije t.i. interne uprave lahko za organizacijsko, strokovno, tehnično, informacijsko podporo in drugo pomoč pri delovanju ustanavlja vladne službe s pomočjo katerih izvršuje svoje pravice in dolžnosti (Virant 1999: 59). Vladne službe opravljajo samo naloge za neposredno podporo pri odločanju vlade oziroma naloge, ki so skupne celotnemu upravnemu sistemu in so namenjene njegovemu vzdrževanju in obnavljanju. Vladne službe ne morejo in ne smejo posegati v upravno funkcijo, ki se odvija prek ministrstev. Lahko pa ministrstva opravljajo funkcije, ki bi jih uvrstili v vladno službo. Vladne službe morajo biti omejene na strokovne in druge naloge za potrebe vlade in povsem neprimerno bi bilo, če bi opravljale tudi upravne naloge (Narat 1998: 108). Po zakonu vladno službo vodi minister brez resorja, državni sekretar ali direktor. Direktor vladne službe je odgovoren predsedniku vlade, ministru ali generalnemu sekretarju vlade (Internet 11). Poleg

številnih vladnih služb kamor uvrščamo tudi SOVO, deluje kot vladna služba tudi generalni sekretariat vlade in kabinet predsednika vlade.

5.3.2 Razmerje med vlado in Slovensko obveščevalno-varnostno agencijo

Kot sem že omenila je z Zakonom o vladi leta 1993 takratna VIS postala vladna služba in se preimenovala v Slovensko obveščevalno-varnostno agencijo. Agencije navadno opravljajo razvojne in pospeševalne naloge države v okviru ministrstev, SOVA pa naj bi z izločitvijo iz Ministrstva za notranje zadeve zagotavljala bolj usklajeno delovanje z vladnim programom in smernicami za izboljšano sodelovanje z drugimi vladnimi resorji. Dejavnost agencije je takrat opravljal predstojnik, ki je v skladu z Zakonom o vladi prevzel pravice, dolžnosti in pooblastila ministra za notranje zadeve. Položaj predstojnika je bil podoben položaju ministra brez resorja. Kljub temu, da SOVA po izločitvi iz Ministrstva za notranje zadeve ni bila več organ za notranje zadeve je šele ZSOVA opredelil SOVO kot samostojno vladno službo in na novo določil delovno področje, ki je bilo do takrat določeno z Zakonom o notranjih zadevah in ki je po mojem mnenju negativno vplival že na delo VIS in kasneje tudi SOVE.

Za nekatere vladne službe se šteje, da so podrejene generalnemu sekretarju vlade, ki ima do vladnih služb enaka pooblastila kot minister do organov v sestavi ministrstva, vendar za SOVO to ne velja. SOVA je namreč za svoje delo neposredno odgovorna vladi oziroma njenemu predsedniku. Predsednik vlade je eden prvih prejemnikov informacij in ga SOVA mora obveščati o svojih ugotovitvah, ministre pa le, kadar gre za zadeve iz njihove pristojnosti. SOVA ima z vlado v primerjavi z drugimi subjekti poseben odnos, kar izhaja iz njenega zakonskega položaja kot samostojne vladne službe.

ZSOVA, ki je na novo določil pristojnosti in naloge SOVE, natančno opredeljuje odnos med vlado in SOVO. Tako:

- SOVA opravlja naloge na podlagi zakona v skladu s prednostnimi nalogami, ki jih določi vlada na podlagi nacionalno-varnostnega programa, ki ga sprejme državni zbor,
- SOVO vodi direktor, ki je za delo SOVE odgovoren vladi,

- direktorja SOVE imenuje in razrešuje vlada na predlog predsednika vlade,
- SOVA o svojih ugotovitvah obvešča predsednika vlade,
- vlada na predlog direktorja SOVE določi grafično podobo SOVE in obrazec službene izkaznice z besedilom, ki izkazuje pooblastila njenega imetnika,
- način izvajanja ukrepov varnostnikov iz zakona določi vlada na predlog direktorja SOVE,
- način in pogoje nabave, posesti in nošenja orožja uradnih oseb SOVE določi vlada,
- direktor SOVE s soglasjem vlade določi način vodenja, dokumentiranja in arhiviranja zadev iz razvida,
- direktor SOVE s soglasjem vlade določi pogoje in način pridobivanja podatkov s tajnim sodelovanjem ter postopke in ukrepe za zaščito izvorov podatkov,
- za vrednotenje delovnih razmer, posebnih prepovedi in omejitev po določbah tega zakona določi vlada odstotek povečanja osnovne plače javnim uslužbencem SOVE in
- pri finančnem in materialnem poslovanju SOVE v razmerju do tretjih oseb uporablja SOVA naziv, ki ga na njen predlog določi vlada (povzeto po ZSOVA).

Medsebojna razmerja so od uveljavitve ZSOVA jasno določena, kar je pomembna pridobitev in prednost vendar pa SOVA po mnenju nekaterih strokovnjakov pri načrtovanju nalog nekoliko pogreša nekatere ključne dokumente nacionalno-varnostne oziroma obveščevalne in varnostne politike (Žirovnik 2003: 127).

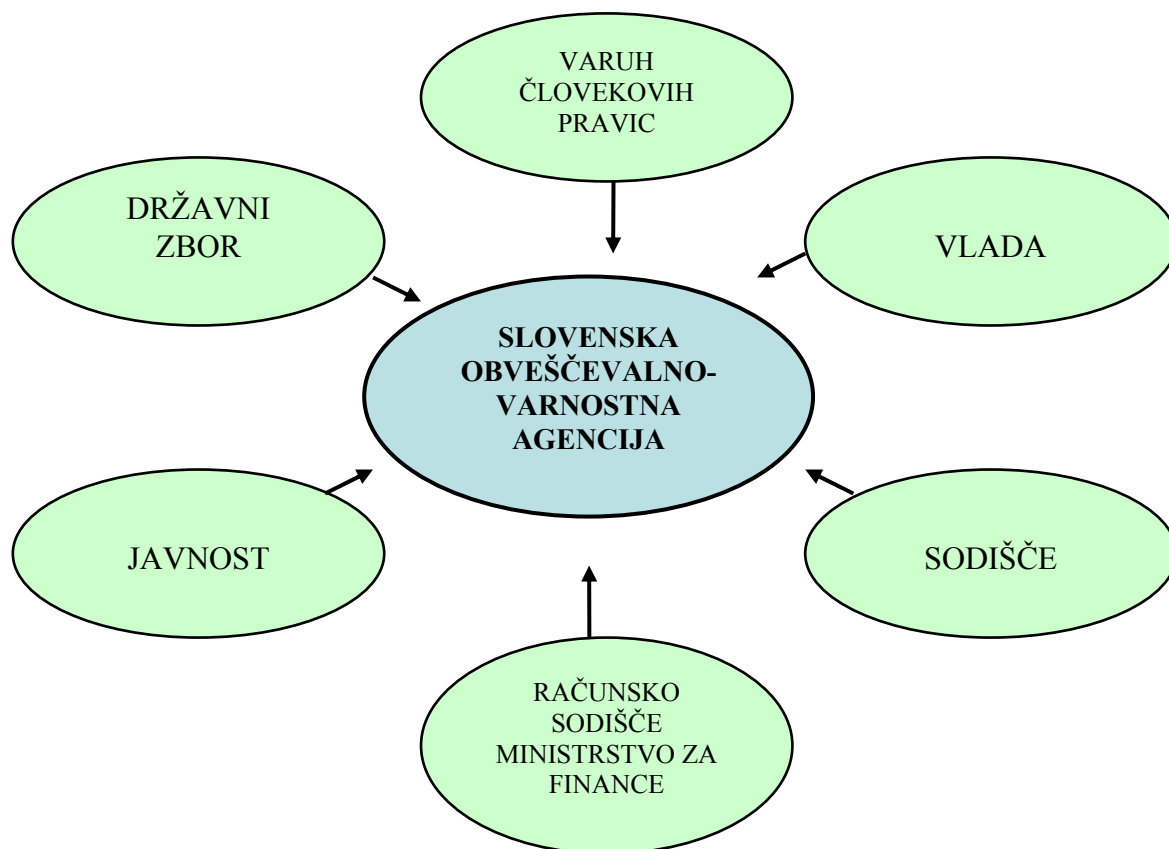
Vlada je junija 2004 imenovala direktorja SOVE tudi za nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu, ki je neposredno odgovoren vladi, redno pa poroča tudi SNAV, poleg tega je direktor SOVE sekretar SNAV, njegov namestnik pa vodja Medresorske delovne skupine. Kot sem omenila že v četrtem poglavju je SNAV posvetovalni in usklajevalni organ vlade za področje obrambe, varnostnega sistema, sistema zaščite in reševanja ter za druga vprašanja nacionalne varnosti.

5.4 Nadzor nad delom Slovenske obveščevalno-varnostne agencije

Vprašanje nadzora nad delom obveščevalnih in varnostnih služb je v neposredni in tesni zvezi z legitimnostjo političnega sistema, pa tudi zaupanjem javnosti v njihovo delo. Način dela tovrstnih služb namreč pogosto zbuja dvome v zakonitost in strokovnost njihovega dela in zato država vzpostavi različne oblike nadzora nad njimi, pri čemer SOVA ni nobena izjema.

SOVO pri njenem delu nadzorujejo številni subjekti (glej sliko 1.2). Poleg zunanjega nadzora je v SOVI prisoten tudi notranji nadzor, katerega temeljna naloga je ugotavljanje, ali so bili na ustrezen način izvedeni in dokumentirani vsi postopki, ki jih določajo zakon, podzakonski akti in druga navodila.

Slika 1.2: Nadzor na delom SOVE

Vir: SOVA (2000): Ljubljana: Slovenska obveščevalno-varnostna agencija

Parlamentarno nadzorstvo razumemo kot posebno obliko nadzora parlamenta nad delom obveščevalno-varnostnih služb in je sankcionirano le s političnimi sankcijami. Poleg splošnega parlamentarnega nadzorstva, ki zajema poslanska vprašanja, interpelacije poznamo tudi posebne oblike nadzora.

Nadzor nad zakonitostjo dela SOVE, predvsem zaradi občutljivosti področja človekovih pravic, opravlja državni zbor preko Komisije za nadzor nad delom obveščevalnih in varnostnih služb (v nadaljevanju komisije), katere pristojnosti in naloge so določene z Zakonom o parlamentarnem nadzoru obveščevalnih in varnostnih služb (v nadaljevanju ZPNOVS). ZPNOVS ureja predmet in obseg parlamentarnega nadzora obveščevalno-varnostnih in varnostnih služb, sestavo, pristojnosti, naloge in način dela delovnega telesa državnega zbora, pristojnega za nadzor obveščevalno-varnostnih in varnostnih služb ter njegova razmerja do državnega zbora, vlade in ministrstev, drugih državnih organov, obveščevalno-varnostnih in varnostnih služb, organizacij in posameznikov (ZPNOVS, 1. člen).

Komisija opravlja nadzor nad dejavnostjo v okviru ustave in zakona. Poleg tega obravnava letni program dela ter poročila o delu in o finančnem poslovanju SOVE (oba dokumenta ji v obravnavo predloži vlada), obravnava predlog državnega proračuna in predloge drugih aktov, ki se nanašajo na financiranje obveščevalno-varnostne službe ter predloge zakonov in drugih aktov, ki se nanašajo na delovanje omenjene službe.

SOVA komisijo obvešča o opravljenem delu in jo seznanja s programom dela. Posebne pristojnosti ima komisija pri nadzorovanju zakonitosti uporabe posebnih oblik pridobivanja podatkov, saj lahko vpogleda v dokumentacijo, ki se nanaša na konkretne zadeve, poleg tega pa si lahko tudi ogleda naprave in prostore, ki se pri tem uporabljajo (SOVA 2000: 20).

Zakon daje komisiji tudi pristojnost, da obravnava obvestila in pobude posameznikov in organizacij, ki se nanašajo na pristojnosti in naloge komisije. Z zakonom je torej razmejeno, do kje lahko sega nadzor te komisije, kje pa gre že za zadeve strokovnega nadzora, ki ga izvaja vlada, ali pa za zadeve, ki jih lahko obravnavajo le posebne parlamentarne preiskovalne komisije.

Čeprav je v ospredju nadzor nad zakonitostjo dela SOVE institucionaliziran v predpisu državnega zbora, je bil nadzor nad SOVO dejansko prvič uzakonjen v ZSOVA.

Nadzor nad zakonitostjo je le ena izmed oblik nadzora. Strokovni nadzor nad delom SOVE, kot obliko institucionalnega nadzora opravlja vlada. Vlada opravlja nadzor nad delom SOVE s spremljanjem njenih aktivnosti in rezultatov dela. SOVA o svojih ugotovitvah obvešča predsednika vlade, kadar gre za zadeve iz njihove pristojnosti pa tudi predsednika republike, predsednika državnega zbora in pristojne ministre.

Podatke o svojih ugotovitvah SOVA posreduje tudi pristojnim ministrstvom ter drugim organom državne uprave, da bi ti lahko za izvrševanje svojih zakonitih pristojnosti predlagali ali sprejeli določene ukrepe. SOVA pripravlja informacije in analize s svojega delovnega področja tudi za potrebe Sveta za nacionalno varnost in delovnih teles državnega zbora za izvajanje nalog z njihovega delovnega področja.

Nadzor porabe proračunskih sredstev SOVE opravljata proračunska inšpekcija Ministrstva za finance in računsko sodišče. Proračun agencije je javen.

Varuhu človekovih pravic je pristojen za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Še posebej v razmerju do državnih organov – slednji, med njimi tudi SOVA, mu morajo na njegovo zahtevo zagotoviti vse podatke in informacije iz njegove pristojnosti in mu omogočiti izvedbo preiskave – se kaže pomembnost njegovega obstoja za varstvo pravic posameznikov (Internet 12).

Sodni nadzor od letošnjega leta dalje izvaja predsednik Vrhovnega sodišča, ki s pisno odredbo dovoljuje izvajanje posebnih oblik pridobivanja podatkov, opredeljenih v ZSOVA. Sodni nadzor se kaže torej predvsem pri dovoljenem poseganju SOVE v ustavno zavarovane človekove pravice in temeljne svoboščine, saj lahko SOVA poseže v telekomunikacijsko zasebnost državljanov. Pri tem sodišče redno in dosledno preverja utemeljenost razlogov za obstoj nevarnosti za varnost države (SOVA 2000: 21).

Nadzor javnosti je oblika nadzora nad delom SOVE, ki ni posebej institucionalizirana, kar je zaradi načina dela SOVE razumljivo, saj morajo njeno delo in rezultati dela ostati tajni (SOVA 2000: 20). Kriteriji za določanje tajnosti so zakonsko urejeni zato vse

informacije ne dosežejo javnosti. Nadzor javnosti se izraža predvsem v javnem mnenju o SOVI, medijski odmevnosti njenega dela in komentarjih javnosti na nekatere njene postopke, ki so lahko javni. Tudi spletna stran omogoča vpogled javnosti v delo SOVE (glej www.sova.gov.si). SOVA se s svojimi predstavniki v medijih redko pojavlja, ker pa je njena uspešnost odvisna od strokovnosti njenega dela, vgrajuje načelo strokovnosti tudi v pojavljanje predstavnikov SOVE v medijih – to pomeni, da so nastopi pred mikrofoni strokovno in vsebinsko motivirani (Podbregar in Hibler 2006: 29).

Zaradi same narave dela obveščevalno-varnostne službe je torej razumljivo, da je področje odnosov z javnostjo premalo razvito, se pa standardi komuniciranja med javnostjo in tovrstnimi službami spreminjajo, še posebej s širitvijo interneta, ki omogoča hiter in enostaven dostop do številnih informacij.

5.5 Varstvo pravic posameznikov in Slovenska obveščevalno varnostna agencija.

Nadzor nad delom obveščevalno-varnostnih služb je bistvenega pomena za ugotavljanje zakonitosti oziroma strokovnosti njihovega dela, prominentnost tega nadzor pa se kaže takrat, kadar te službe posegajo na področje človekovih pravic. Še posebej svetovni boj proti terorizmu prinaša s seboj novo veliko nevarnost, represijo človekovih pravic in svoboščin v imenu boljše kolektivne varnosti.

Varnost posameznika in njegova zasebnost sta pomembni vrednoti in ustavno zagotovljeni človekovi pravici. Ustava Republike Slovenije namreč zagotavlja tajnost pisem in drugih občil oziroma t.i. pravice do komunikacijske in informacijske zasebnosti posameznika, ki sta del splošne pravice do zasebnosti, brez katere ni mogoče govoriti o demokratični družbi, svobodi in osebni avtonomiji posameznikov. Pri zagotavljanju varnosti država daje obveščevalno-varnostnim službam pravico do uporabe posebnih metod in sredstev s katerimi se za višjo stopnjo varnosti posameznikov oziroma državljanov žrtvuje del njihove svobode. Povečanje varnosti ima namreč za ceno manjšo ali omejeno zasebnost (Črnčec 2004: 58).

Država, ki naj bi v prvi vrsti torej skrbela za varstvo temeljnih pravic in svoboščin državljanov, se lahko na drugi strani pokaže kot njihov kršitelj. To protislovje rešuje tako, da na eni strani država dovoljuje nadzorovane posege v te pravice, iz razlogov kot so varstvo suverenosti in obrambe države, varstvo nacionalne varnosti in ustavne ureditve države (Internet 13), po drugi strani pa z ustrežno zakonodajo preprečuje neustavne, nezakonite in neupravičene posege v zasebnost in dostojanstvo posameznika.

SOVA v skladu z zakonom izvaja tajno pridobivanje podatkov s tajnim sodelovanjem in posebnimi oblikami pridobivanja podatkov o katerih sem že govorila. Bistvo pri tem je, da se vse te oblike pridobivanja podatkov dovoljuje s pisno odredbo, ki jo na predlog direktorja SOVE izda predsednik Vrhovnega sodišča. Vsi posegi v zasebnost posameznika morajo biti natančno in jasno opredeljeni v zakonih, natančno mora biti definiran razlog kdaj se lahko izvede določena metoda ali sredstvo, kdo lahko odobri posege ter, da se nad vsem tem permanentno izvaja nadzor (Črnčec 2004: 61).

Posegi v človekove pravice so s strani SOVE nedvomno milejši kot jih izvajajo tovrstne službe npr. v ZDA ali v Veliki Britaniji, kjer poznajo pridržanje za nedoločen čas, tajna in posebna sodišča, uporabo posebnih oblik pridobivanja podatkov in ukrepov policije in njihovo uporabnost na sodišču. Pri nas so sicer bili sprejeti določeni preventivni ukrepi za zaščito pred terorističnimi napadi. Kljub temu, da SNAV ugotavlja, da Slovenija ni neposredno ogrožena pa se moramo zavedati, da vse bolj globalni način delovanja terorizma ne ponuja absolutne varnosti (Črnčec 2004: 64).

5.6 Vloga Slovenske obveščevalno-varnostne agencije v boju proti terorizmu

Terorizem pomembno vpliva na varnost ter na politično in gospodarsko stabilnost vsake države in ga je mogoče premagati le z poglobljenim sodelovanjem obveščevalnih služb in z mednarodnim sodelovanjem (Žirovnik 2006: 985) v okviru katerega so si po mnenju Podbregarja (2003: 3) države vse bolj voljne zagotavljati lastno in kolektivno varnost.

Čeprav terorizem ni nekaj novega, saj je obstajal že mnogo prej, se danes kaže predvsem grozljivost njegovih razsežnosti in je kot tak postal eden izmed največjih nadnacionalnih groženj. Ena izmed glavnih značilnosti sodobnega terorizma je njegova mednarodna oziroma globalna komponenta, nepredvidljivost ter uporaba najsodobnejše tehnologije, ki se je poslužujejo t.i. novodobni teroristi (Šefic 2006: 943). Terorizem 21. stoletja se imenuje tudi »super-terorizem« ki zadeva uporabo kemičnih, bioloških, jedrskih materialov in uporabo plastičnega eksploziva. Za pojem terorizem ne najdemo enotne opredelitve. Pomeni lahko naklepno, politično motivirano nasilje, s katerim poskušajo tajni agenti ali družbene skupine vplivati na javnost. Terorizem ima več razsežnosti in za mednarodni terorizem je značilno, da zadeva več kot le eno ozemlje oziroma državo, torej prestopa meje ene države zaradi izbire žrtev ali cilja. Z izvedbo terorističnega napada v tujini želijo teroristične skupine vplivati na politiko tuje vlade (Internet 14).

Kot nova oblika terorizma se pojavlja tudi cyber-terorizem, ki združuje nasilje in računalnike. Ogrozil naj bi varnost milijonov ljudi po vsem svetu saj ogroža bančne računalniške sisteme, borze, računalniške sisteme kontrolnih centrov poletov, električne in vodne sisteme velikih mest ter telekomunikacijske sisteme. Ta oblika terorizma je po mnenju strokovnjakov bolj nevarna od biološkega in kemičnega orožja. Internet omogoča terorističnim organizacijam hitro, učinkovito in poceni komunikacijo in širjenje propagande (Internet 15).

V boju proti terorizmu igrajo zelo pomembno vlogo obveščevalne službe, še posebej je pri tem ključno sodelovanje slednjih na mednarodni ravni, saj je boj proti terorizmu naloga celotne mednarodne skupnosti. SOVA pri tem ni nobena izjema saj ji zakon določa, kdaj lahko sodeluje oziroma izmenjuje podatke s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami. Posledično ima danes razvito bilateralno sodelovanje z nekaj manj kot sto obveščevalnimi in varnostnimi službami po vsem svetu. Vsebinsko sodelovanje je v največji meri usmerjeno na področje mednarodnega terorizma in njegovih povezav z mednarodno organiziranim kriminalom ter ilegalnimi migracijami. Tako v skladu z ZSOVA v boju proti terorizmu SOVA nadzira telekomunikacije, pridobiva in vrednoti podatke ter posreduje informacije o delovanju in aktivnostih mednarodnih terorističnih organizacij, skupin oseb, s ciljem pravočasnega ugotavljanja prisotnosti in namenov le-teh na ozemlju Republike Slovenije in morebitne zlorabe

slovenskega prostora za teroristične dejavnosti, usmerjene proti tretjim državam. SOVA ima pomembno vlogo v t.i. preventivni fazi organizacijskih in logističnih priprav na izvedbo terorističnega dejanja, preprečevanja terorističnih dejanj itd. Aktivno sodeluje tudi v kasnejših fazah delovanja usmerjenih v boj proti terorizmu, kjer pa sodeluje z ostalimi pristojnimi institucijami (Šefic 2006: 9).

Že v četrtem poglavju sem par besed namenila Medresorski delovni skupini, ki jo vodi namestnik direktorja SOVE. Medresorska delovna skupina se je zadnjih par let ukvarjala s pripravo Ocene ogroženosti Republike Slovenije z vidika terorizma, ki jo redno dopolnjuje in aktualizira, namenjena pa je članom SNAV in SSNAV. V dokumentu je opredelila vse dejavnike, ki vplivajo na ogroženost z vidika terorizma jih natančno ovrednotila in na podlagi tega izdelala končno oceno in napoved sprememb tveganj. Za enkrat je ta ocena ogroženosti nizka, vendar člani skupine razmere natančno spremljajo in vrednotijo.

Medresorska delovna skupina predstavlja ključno oporo nacionalnemu koordinatorju za boj proti terorizmu. To funkcijo opravlja sekretar SNAV t.j. direktor SOVE. Vsi pristojni organi, ki delujejo na področju boja proti terorizmu, nacionalnega koordinatorja redno, neposredno ali preko Medresorske delovne skupine obveščajo o vseh aktivnostih na nacionalnem in mednarodnem področju, da bi tako omogočili stalno izmenjavo informacij, mnenj in stališč ter prispevali k oblikovanju skupnega nastopa v okviru multilateralnih povezav (Šefic 2006: 945).

5.7 Slovenska obveščevalno-varnostna agencija kot del sistema evroatlantski povezav

SOVA je v času svojega delovanja upravičila svoje mesto pri zaščiti nacionalnih interesov na varnostnem, političnem in gospodarskem področju oziroma svoje sodelovanje pri zagotavljanju nacionalne varnosti. V skladu s programskimi usmeritvami na zunanjepolitičnem področju prispeva k zagotavljanju kolektivne varnosti in sodelovanja v Evropi, ob tem pa vseskozi izpolnjuje obveznosti, ki temeljijo na načelih ustanovne listine Organizacije združenih narodov, sklepnih dokumentih iz Helsinkov in Pariza ter drugih mednarodnih aktih.

Članstvo v EU in NATU je Sloveniji prineslo številne ugodnosti, kakor tudi obveznosti in obveščevalno-varnostno področje ni nobena izjema. Že pred vstopom Slovenije v obe organizaciji je SOVA vstopila v fazo modernizacije in prilagajanja standardom ter zakonodaji EU, saj je želela zagotoviti svoj temeljni varnostni interes v institucionaliziranem sistemu kolektivne varnosti. Že več kot desetletje nazaj je začela z navezovanjem bilateralnih odnosov s sorodnimi službami članic EU in NATA, z razvojem mreže bilateralnih odnosov in vključitvijo v prvo multilateralno strukturo t.j. srednjeevropsko konferenco MEC (Middle European Conference).

SOVA je intenzivno in z različnimi oblikami vključena v večstransko sodelovanje v okviru EU in NATA. Sodelovanje se nanaša na oblikovanje različnih strategij in programov na področju varnosti in obveščevalne dejavnosti ter še posebej kot je bilo videti na področju boja proti mednarodnem terorizmu. Pojav terorizma v Sloveniji sicer nima takšnih razsežnosti, kot v drugih državah, se pa kot je že bilo omenjeno zaradi geografske in geostrateške lege naše države tovrstni viri ogrožanja lahko intenzivirajo. To je bil tudi glavni razlog za spremembo ZSOVE.

Kljub temu, da EU in NATO nimata lastne obveščevalno-varnostne službe, obstajajo v obeh organizacijah organi, ki se ukvarjajo z obveščevalno, protiobveščevalno in varnostno problematiko. Vedno bolj prisotna postaja tudi ideja o vzpostavitvi »Evropske CIE«, še zlasti po terorističnih napadih in grožnjah v Evropi, poleg tega pa je EU imenovala protiterorističnega koordinatorja, ki je zadolžen za boljše sodelovanje med državami članicami, delovnimi telesi EU in ostalimi relevantnimi subjekti. Bistvo njegovega dela je v izmenjavi obveščevalnih informacij med članicami, ki večinoma nasprotujejo vzpostavitvi evropske obveščevalne službe. »Države še niso pripravljene na prenos svoje suverenosti na nadnacionalno institucijo kot je EU, tako da obveščevalno-varnostna dejavnost ostaja domena držav članic se pa zaradi sodobnih groženj in varnostnih izzivov vzpostavljajo nove oblike in učinkovitejši načini izmenjave informacij na ravni vseh držav članic« (Črnčec 2005: 1).

Kljub očitni potrebi po večji vlogi obveščevalne dejavnosti v okviru EU se osnovni problem kaže zlasti v prilagoditvi obstoječih obveščevalnih sistemov držav članic (Podbregar 2003: 7). Še zlasti se poudarja problem varovanja podatkov, saj EU predpisuje le minimalne standarde za njihovo varno obdelavo (Rozman 2004: 73).

Slovenija si je z vstopom v NATO in EU zagotovila kolektivno varnost in hkrati prevzela nove naloge, ki jih članstvo v omenjenih integracijah zahteva. Izpolnjevanje obveznosti je postalo rutinsko delo pri čemer je intenzivnost dela na nacionalni ravni v smislu reagiranja na sodobne varnostne izzive malce popustila. Za slovenijo je pomembno, da glede na nastale spremembe v svetu ponovno ovrednoti svoje nacionalne interese, nacionalne interese na obveščevalno-varnostnem področju in vzpostavi vse potrebne mehanizme za zagotavljanje nacionalnih interesov predvsem v smislu varnosti. Pomembno je sodelovati v svetovnih integracijah, še bolj pomembno pa je zagotavljati lastno varnost (Anžič in Brožič 2006: 823) saj ne moremo mimo dejstva, da se je z vstopom v EU in NATO povečala potencialna grožnja s strani mednarodnega terorizma in drugih negativnih pojavov, kot so množične migracije. Takšne grožnje se po mnenju Čaleta (2005: 1) lahko še povečajo z določenimi političnimi odločitvami, kot so na primer odločitve za sodelovanje Slovenske vojske v Iraku ali pa težave in nasprotovanja, ki se pojavljajo pri izgradnji muslimanskega verskega centra in džamije v Ljubljani.

6 SKLEP

Z organiziranjem in delovanjem sistema nacionalne varnosti ter izvajanjem nacionalno-varnostne politike, si dandanes države na različne načine prizadevajo za zaščito in uresničevanje nacionalnih interesov na vseh področjih delovanja. Slovenija pri tem ni nobena izjema, saj je z doslednim spoštovanjem človekovih pravic, demokracije, miru in razvoja uspela na nacionalni ravni organizirati lasten nacionalno-varnostni sistem, v okviru katerega poskuša državljanom zagotoviti zadostno raven varnosti ter drugih življenjsko pomembnih interesov.

Osnova oziroma temelj za delovanje sistema predstavlja Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, ki določa usmeritve, ukrepe in mehanizme v okviru katerih številne službe in državni oblastni organi skrbijo za zagotavljanje nacionalne varnosti in posledično varnosti posameznikov. Slednjega sam sistem brez ustrezne podpore številnih subjektov seveda ne more zagotavljati, zato je njihovo delovanje za zaščito pred grožnjami in negativnimi varnostnimi pojavi ključnega pomena. V prvi vrsti so za to odgovorni upravljavci sistema in sicer: državni zbor, ki predstavlja institucionalno raven upravljanja sistema, vlada, ki je pristojna za uresničevanje nacionalno-varnostne politike in SNAV, ki kot posvetovalni in usklajevalni organ koordinira dejavnosti, potrebne za zagotavljanje nacionalne varnosti.

Kot je razvidno iz same naloge subjekti znotraj nacionalno-varnostnega sistema delujejo v različnih podsistemih. Le nekatere izmed njih štejemo med tiste subjekte, ki so tako ali drugače vpeti v delovanje obveščevalno-varnostnega sistema znotraj katerega pristojne službe preprečujejo obveščevalne dejavnosti tujih obveščevalnih služb in ščitijo ustavno ureditev v lastni državi.

Osrednje mesto v slovenskem obveščevalno-varnostnem sistemu zavzema civilna obveščevalno-varnostna služba t.j. SOVA, ki za potrebo države, še posebej za potrebe vlade, zbira in analizira podatke o možnostih, namenih in dejavnostih tujih sil in drugih obveščevalno-varnostnih subjektih ter ščiti pred njihovimi obveščevalnimi in drugimi dejavnostmi. Je vladna služba in je ena izmed redkih tovrstnih služb, ki ima svoj zakon in za katero se šteje, da je pri svojem delu dejansko samostojna. SOVA je za razliko od OVS, ki deluje pod okriljem Ministrstva za obrambo, neodvisna, saj ne spada pod

nobeno ministrstvo oziroma generalni sekretariat in je za svoje delo odgovorna vladi. Neposredna interakcija med SOVO in vlado je izrednega pomena, saj vlada kot nosilka izvršilne veje oblasti – in kot ena izmed prvih prejemnikov informacij, saj jo mora SOVA obveščati o svojih ugotovitvah – na osnovi posredovanih podatkov in informacij skrbi za uresničevanje nacionalno-varnostne politike in delovanje sistema nacionalne varnosti ter v skladu s tem sprejema potrebne politične, pravne, organizacijske in druge ukrepe. SOVA vladi torej posreduje podatke, ki so pomembni za zaščitno nacionalnih interesov na gospodarskem, političnem in varnostnem področju ter podatke o vseh dejavnostih iz tujine, ki bi lahko ogrozile nacionalno varnost in ustavno ureditev Slovenije.

Na drugi strani ima SOVA pravico, da pri zagotavljanju varnosti države in posameznikov lahko posega v njihovo zasebnost. Bistveno pri tem je, da država izvaja nadzor, saj ne sme dopustiti represije človekovih pravic. Nadzor nad delom SOVE je pomemben tudi za ugotavljanje zakonitosti oziroma strokovnosti njenega dela. SOVO pri njenem delu nadzorujejo številni subjekti med njimi tudi javnost. Strokovni nadzor nad delom SOVE, kot obliko institucionalnega nadzora opravlja vlada s spremljanjem njenih aktivnosti in rezultatov dela. Podatke o svojih ugotovitvah SOVA posreduje tudi pristojnim ministrstvom ter drugim organom državne uprave, da bi ti lahko za izvrševanje svojih zakonitih pristojnosti predlagali ali sprejeli določene ukrepe.

V skladu z zahtevami po zaščiti interesov, SOVA sklepa zavezništva s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami, ki so potrebna za krepitev varnostnega položaja še posebej sedaj, ko smo člani EU in NATA in se potencialne grožnje, ki so lahko pogojene z določenimi političnimi odločitvami, še povečujejo. Motivi za sodelovanje se kažejo predvsem v preventivi pri čemer gre za izmenjavo informacij in podatkov, potrebnih za: boj proti grožnjam terorizma, trgovanja z mamili in drugim pojavnim oblikam organiziranega kriminala, povečanje ekonomske varnosti in varnosti predstavnikov Slovenije v tujini. Mednarodno sodelovanje SOVE s partnerskimi službami ji torej nudi boljše uveljavljanje političnih, ekonomskih in varnostnih interesov naše države v mednarodnem okolju.

Kljub temu, da država kar nekaj časa po osamosvojitvi ni uspela normativno urediti področja delovanja SOVE, saj je bil ZSOVA sprejet relativno pozno, slednja danes kot

samostojna vladna služba zaseda pomembno mesto v slovenskem sistemu nacionalne varnosti. Glede na zastavljeni cilj raziskave sem prišla do končnega spoznanja, da je SOVA eden izmed ključnih subjektov, ki skrbi za zaščito nacionalnih interesov z izvajanjem obveščevalno-varnostne dejavnosti tako na političnem, gospodarskem in varnostnem področju. SOVA v skladu z ZSOVA ter s potrebami po zaščiti nacionalnih interesov in višji stopnji nacionalne varnosti sodeluje s številnimi subjekti. Na nacionalni ravni se, kot sem že poudarila, posebej pomembno kaže odnos med SOVO in vlado, saj ji slednja določi prednostne naloge, opravlja nadzor nad SOVO s spremljanjem njenih aktivnosti in rezultatov dela, SOVA pa ji je za svoje delo neposredno odgovorna. Brez omenjenega sodelovanja vlada ne bi imela podlage za pripravo oziroma izvajanje nacionalno-varnostne politike. Poleg tega SOVA sodeluje tudi z drugimi državnimi organi in obveščevalno-varnostnimi službami na nacionalni in na nadnacionalni ravni ter pomembno prispeva k zagotavljanju mednarodnega miru in kolektivne varnosti.

Za konec bi mogoče omenila še, da nestabilnost in nepredvidljivost mednarodnega varnostnega okolja ter s tem povezana tveganja in krize, vplivajo na številne spremembe v svetu in prinašajo pomembne posledice, ki močno vplivajo na varnost. Slovenija, ki je v procesu utrjevanja in uveljavljanja svoje državnosti med drugim vzpostavila tudi svoj lastni nacionalno-varnostni sistem, bi morala po mnenju strokovnjakov glede na spremenjeno varnostno okolje redefinirati nacionalne interese, ker se ti spreminjajo ter elemente zagotavljanja varnosti prilagoditi izzivom sodobnih varnostnih tveganj. S tem bo SOVA dobila ustrežnejšo podlago za opravljanje svojega poslanstva ter postala enakovreden partner v slovenskem in globalnem okolju.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 Članki v revijah oziroma zbornikih

- Anžič, Andrej in Brožič, Liliana (2006): Obveščevalno varnostni interesi Republike Slovenije po vstopu v zvezo NATO in Evropsko unijo. V Lobnikar Branko (ur.): Raznolikost zagotavljanja varnosti. Dnevi varstvoslovja, 822-830. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Brezovšek, Marjan (1996): Demokracija in uporaba posebnih metod in sredstev varnostnih in obveščevalnih služb. Zbornik strokovno znanstvenih razprav, 40-48. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Brožič, Liliana (2004): Ustrezna strokovna usposobljenost kot predpogoja za uspešno izvajanje obveščevalno-varnostnih nalog. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 42-47. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Brožič, Liliana in Trbovšek, Franc (2005): Slovenska obveščevalno varnostna skupnost v sistemu nacionalne varnosti – čas za evalvacije. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 1-6. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Čaleta, Denis (2005): Razpotja v razvoju obveščevalno varnostnega sistema v Republiki Sloveniji. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 1-7. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Črnčec, Damir (2004): Obveščevalno-varnostna dejavnost vs človekove pravice in temeljne svoboščine po 11. septembru 2001. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 58-66. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Grizold, Anton (1996): Posameznikova varnost in obveščevalne službe. Zbornik strokovno znanstvenih razprav, 108-115. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Podbregar, Iztok (2003): Trend razvoja slovenske obveščevalno-varnostne skupnosti po vstopu v EU in NATO. V Pagon Milan (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 3-9. Ljubljana: Višja policijsko-varnostna šola.

- Podbregar, Iztok in Hibler, Jana (2006): Obveščevalno-varnostna dejavnost in odnosi z javnostmi. V Lobnikar Branko (ur.): Raznolikost zagotavljanja varnosti. Dnevi varstvoslovja, 27-30. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Rozman, Janez (2004): Enotnost sistema določanja, varovanja in dostopanja do tajnih podatkov. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 73-79. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Svetličič, Marjan (2002): Nacionalni interes – ovira ali spodbuda razvoju. Teorija in praksa 39(7-8), 523-547.
- Šefic, Boštjan (2004): Svet za nacionalno varnost in njegova vloga v sistemu nacionalne varnosti Republike Slovenije. V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 96-104. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Šefic, Boštjan (2006): Vloga SOVE v boju proti terorizmu in sodelovanje z drugimi akterji na nacionalni in mednarodni ravni. V Lobnikar Branko (ur.): Raznolikost zagotavljanja varnosti. Dnevi varstvoslovja, 942-950. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Žirovnik, Janez (2003): Slovenska obveščevalno-varnostna agencija v sistemu nacionalne varnosti Republike Slovenije. V Pagon Milan (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 123-130. Ljubljana: Višja policijsko-varnostna šola.
- Žirovnik, Janez (2004): Slovenska obveščevalno-varnostna agencija – del mednarodne obveščevalne skupnosti – (izzivi in perspektive). V Lobnikar Branko (ur.): Dnevi varstvoslovja. Slovenski dnevi varstvoslovja, 105-111. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Žirovnik, Janez (2006): Sodelovanje obveščevalnih in varnostnih služb pri zagotavljanju vitalnih interesov države. V Lobnikar Branko (ur.): Raznolikost zagotavljanja varnosti. Dnevi varstvoslovja, 983-991. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.

7.2 *Samostojne publikacije*

- Anžič, Andrej (1996): Vloga varnostnih služb v sodobnih parlamentarnih sistemih – nadzorstvo. Ljubljana: Enotnost.
- Anžič, Andrej (1997): Varnostni sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Brejc, Miha (1994): Vmesni čas. Varnostno informativna služba in nastajanje nove slovenske države 1990-1993. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Der Derian, James (1992): Antidiplomacy:spies, terror, speed and war. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Grad, Franc in drugi (1999): Državna ureditev Slovenije. Tretja spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Uradni list RS.
- Grizold, Anton (1998): Perspektive sodobne varnosti. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Grizold, Anton (1999): Obrambni sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Višja policijsko-varnostna šola.
- Haček, Miro (2001): Sistem javnih uslužbencev. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Herman, Michael (2001): Intelligence services in the information age. Theory and practice. London: Frank Cass Publishers.
- Narat, Stanislav (1998): Vloga in položaj temeljne slovenske varnostno-obveščevalne službe v sistemu državne uprave. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
- Purg, Adam (1995): Obveščevalne službe: povezava med obveščevalnimi službami, političnimi sistemi in državno suverenostjo v luči iskanja modela sodobnega obveščevalnega sistema Republike Slovenije. Ljubljana: Enotnost.
- Purg, Adam (2002): Primerjalni obveščevalni sistemi. Ljubljana Višja policijsko-varnostna šola.
- Richelson, Jeffrey T. (1999): The U. S. Intelligence Community. Colorado: Westview Press.
- SOVA (2000): Ljubljana: Slovenska obveščevalno-varnostna agencija,
- Virant, Grega (2002): Pravna ureditev javne uprave. Ljubljana: Višja upravna šola.

- Vršec, Milan (1988): *Sodobna varnost in družbena samozaščita v SFRJ*. Ljubljana: Delavska enotnost.

7.3 Internetni viri

- 43. redna seja državnega sveta RS. Dostopno na <http://www.sigov.si/dsvet/novice/sporocila/sejaDS-43.htm> (16. julij 2006)
- Baker, Charles: The search for a European intelligence policy. Dostopno na <http://www.fas.org/irp/eprint/baker.html> (25. junij 2006)
- Deutch, John (1996): *Fightin Foreing Terrorism*. Dostopno na https://www.cia.gov/cia/public_affairs/speeches/1996/dci_speech_090596.html (15.8.2006).
- Donnelly, Chris (2003): *Security in the 21st Century: New Challenges and New Response*. Dostopno na <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s030605a.htm> (25. junij 2006)
- Internet 1: Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, sprejeta 6.7.2001 objavljena v Ur. l. RS, št. 56/01. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&sm=k&q=resolucija+o+strategiji+nacionalne+varnosti&mandate=-1&unid=SA|C12565E2005E8311C1256A7 D00335DC1&showdoc=1> (10. julij 2006)
- Internet 2: Odlok o Svetu za nacionalno varnost, sprejet 9.12.2004 objavljen v Ur. l. RS, št. 6/01, 34/04. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2004135&stevilka=5757> (11. julij 06).
- Internet 3: Odlok o spremembi odloka o Svetu za nacionalno varnost, sprejet 5.5.2005 objavljen v Ur.l. RS, št. 45/2005. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200545&stevilka=1862> (11. julij 2006)
- Internet 4: Zakon o obrambi Republike Slovenije, sprejet 20.12.1994 uradno prečiščeno besedilo (ZObr-UPB1), objavljen v Ur.l. RS, št. 103/2004. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&sm=k&q=zakon+o+obrambi&mandate=-1&unid=UPB|3B4A065CFCDEE1C4C1256EA8003442A6&showdoc=1> (26. julij 2006).

- Internet 5: Vaša vprašanja: FAQ. Dostopno na http://www.sova.gov.si/index5c17.html?sv_path=1106 (12. julij 2006).
- Internet 6: Zakon o Vladi Republike Slovenije, sprejet 12.1.1993 objavljen v Ur. l. RS, št. 4/93. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1993-01-0124?OpenDocument#_Section1 (14. julij 2006).
- Internet 7: Janez, Sirše (2000): 1993 – Preobrazba VIS v SOVO. Dostopno na http://www.sova.gov.si/index6549.html?sv_path=1104,1875 (14. julij 2006).
- Internet 8: Drago, Ferš (2000): Zakon in mednarodni ugled sove Drago Ferš. Dostopno na http://www.sova.gov.si/indexb15e.html?sv_path=1104,1120 (24. julij 2006).
- Internet 9: Aljazh (2006): SOVA bo lahko prisluškovala dve leti. Dostopno na <http://www.slo-tech.com/script/arhivnovice/index.shtml?kaj=1&mesec=5&leto=2006> (16. julij 2006).
- Internet 10: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o slovenski obveščevalno-varnostni agenciji (ZSOVA-B), sprejet 31.5.2006 objavljen v Ur. l. RS, št 61/2006. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200661&stevilka=2575> (15. julij 2006).
- Internet 11: Zakon o Vladi RS uradno prečiščeno besedilo ZVRS-UPB1, objavljen v Ur. l. RS, št. 24/2005. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200524&dhid=74778> (14. julij 006)
- Internet 12: SOVA: Nadzor nad zakonitostjo dela. Dostopno na http://www.sova.gov.si/index93c5.html?sv_path=1102,1110 (24. julij 2006).
- Internet 13: Zakon o varstvu osebnih podatkov, sprejet 15.7.2004 objavljen v Ur. l. RS, št 86/2004. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&sm=k&q=zakon+o+varstvu+osebnih+podatkov&mandate=-1&unid=SZ|C12563A400338836C1256ED30024ADBE&showdoc=1> (10. avgust 2006).
- Internet 14: Central Intelligence Agency: Terrorism FAQs. Dostopno na <https://www.cia.gov/terrorism/faqs.html> (25. julij 2006).
- Internet 15: Tatjana, Doma: Cyberterorizem. Dostopna na <http://www2.arnes.si/~ceslg7/gledlist/GL20042005/GL6/doma1.htm> (25. julij 2006).
- Internet 16: Zakon o tajnih podatkih, sprejet 25.10.2001, uradno prečiščeno besedilo (ZTP – UPB1) objavljen v Ur. l. RS, št 135/03. Dostopna na <http://www.sova.gov.si/media/ztp.pdf> (25. avgust 2006)

- Poslovník Komisije za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb, sprejet 13.4.2004 objavljen v Ur. l. RS, št. 79/04. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200479&dhid=70807> (20. julij 2006).
- Slo-tech: Sprememba Zakona o SOVI – bo SOVA lahko neomejeno prisluškovala. Dostopno na <http://www.slo-tech.com/script/forum/izpisitemo.php?threadID=211601> (16. julij 2006)
- Ustava Republike Slovenije, sprejeta 23.12.1991 objavljena v Ur. l. RS št. 133/1991. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1991/Ur/u1991033.pdf dostop (10. avgust 2006).
- Zakon o parlamentarnem nadzoru obveščevalnih in varnostnih služb, sprejet 26.2.2003 objavljen v Ur. l. RS, št. 26/2003. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200326&dhid=60423> (20. julij 2006).
- Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji, sprejet 7.4.1999 uradno prečiščeno besedilo (ZSOVA – UPB1), objavljen v Ur. l. RS, št. 20/2004. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200420&dhid=67776> (25. junij 2006)

8 PRILOGA

Intervju

Zaradi zahteve po anonimnosti ne navajam imena in priimka intervjuvane osebe.

1. Sova je vladna služba, vendar se od drugih vladnih služb loči po tem, da je pri svojem delu samostojna. Lahko to pojasnite?

Sova je pri svojem delu neodvisna, ne spada pod nobeno ministrstvo in je za svoje delo odgovorna neposredno vladi oziroma njenemu predsedniku. Poleg tega ima svoj zakon, ki ureja področje delovanja SOVE. Večina vladnih služb namreč nima lastnega zakona.

2. Sova pridobiva podatke tudi zato, da ščiti nacionalne interese. Kakšni podatki služijo npr. za zaščito interesov na gospodarskem, političnem in varnostnem področju.

Na gospodarskem področju gre predvsem za podatke za zaščito domačih podjetij pred prodorom tujega kapitala v Slovenijo, za katerega se šteje, da je npr. sumljivega izvora, za preprečevanje pranja denarja, prevzemov podjetij itd.

Na političnem področju bi lahko rekel, da gre za zaščito slovenskega ozemlja. Eden izmed takih primerov je npr. problem piranskega zaliva. Gre za iskanje podatkov za kakršnekoli motive na slovenskem ozemlju.

Na varnostnem področju gre za podatke za zaščito države in državljanov pred različnimi oblikami ogrožanja varnosti, kot so različne oblike orožja ali množične migracije.

3. Sprejeti so bili določeni preventivni ukrepi za zaščito pred terorističnimi napadi. Ali jih lahko naštejete?

Določeni taki preventivni ukrepi so npr. poostreni nadzor na določenih območjih, kot je državna meja, na letališču in v povezavi s tem poostreni pregled potnikov, večje število varnostnikov na določenih območjih, omejitev gibanja, izdaja dovoljen za dostop do podatkov, večje število videonadzornih sistemov in podobni ukrepi.

4. Kateri dejavniki vplivajo na ogroženost z vidika terorizma.

Na to vprašanje ni lahko odgovoriti, ker so ti dejavniki, ki vplivajo na grožnje v različnem prostoru in času lahko različni. Pri nas bi lahko bil eden izmed le-teh problem izgradnje mošeje.

5. Medresorska delovna skupina se ukvarja s pripravo Ocene ogroženosti z vidika terorizma. Lahko o tem kaj več poveste?

Ne, ker se s tovrstnimi zadevami ukvarjajo na nivoju vlade in na ministrstvih. Lahko rečem samo to, da so te ocene za različna področja različna. Npr. Ministrstvo za finance se sooča z enimi oblikami ogroženosti, drugo ministrstvo z drugimi.

6. SOVA ima izdelan strateški načrt za obdobje 2003-2009, pa me zanima kakšne usmeritve so v njem predstavljene?

Gre predvsem za naloge tajnega vidika.

7. Za slovenijo se šteje, da ni potencialno ogrožena pred teroristi, pa kljub temu SOVA sodeluje s številnimi akterji na nadnacionalni ravni v boju proti terorizmu. Kakšni so motivi za takšno sodelovanje?

Motivi se kažejo predvsem v preventivi oz. v zgodnjem odkrivanju kaznivih dejanj oziroma dejanj, ki bi kakorkoli lahko ogrozili varnost države in njenih državljanov.

8. V javnosti se o delu obveščevalno-varnostnih služb ni veliko govorilo zaradi narave dela le-teh. Kakšno je vaše mnenje glede tega, da je določen del SOVE le postal dostopen očem javnosti (npr. internetna stran)?

Danes imajo skoraj vse službe svoje spletne strani in se o njih nekaj ve in prav je, da ima tudi SOVA svojo spletno stran, ki omogoča vpogled javnosti v delo SOVE. Gre predvsem za splošne podatke saj morajo njeno delo in rezultati dela ostati tajni.

9. Kako bi ukrepali oz kakšne so posledice, če bi določeni podatki oz. informacije, ki so tajne, prišle v javnost?

To je predvsem odvisno od samega podatka ter kako pomemben je ta podatek oziroma informacija. Uradno gre za pregon.

10. Koliko je trenutno število zaposlenih in kakšna je njihova izobrazbena struktura?

V okviru Ministrstva za javno upravo je bila narejena raziskava o številu zaposlenih v državni upravi in v SOVI naj bi bilo konec prejšnjega leta 360 zaposlenih. Koliko je trenutno število ne vem točno. Za izobrazbo nimam konkretnih podatkov, lahko samo rečem, da je bilo včasih več zaposlenih s peto stopnjo sedaj pa je vse več delavcev z višjo, visoko in univerzitetno izobrazbo nekaj tudi magistrskih in doktorskih nazivov.

11. Zakon o SOVI določa uporabo posebnih metod in sredstev. Zanima me, če lahko poveste koliko je trenutno izdanih sodnih odredb za posege v komunikacijsko zasebnost?

Po zadnjih informacijah naj bi jih bilo manj kot pet.

12. Kakšno je vaše mnenje o zadnji spremembi zakona, da izključno pristojnost odrejanja posegov v komunikacijsko zasebnost z dosedanjega predsednika Okrožnega sodišča prenaša na predsednika Vrhovnega sodišča.

V splošnem ni velike spremembe. Za vsak tak poseg je potrebno dovoljenje sodišča, vemo pa kakšna je zakonodaja na področju sodstva. Težave se pojavijo predvsem v primerih, ko je potrebno hitro ukrepati, na odredbo sodišča pa se čaka lahko tudi 14 dni.

13. Ali je v Sloveniji sploh smiselno govoriti o potencialnih teroristih, kot jih pozna mednarodna skupnost oz. ZDA in kdo sploh je terorist?

Težko je opredeliti kdo sploh so potencialni teroristi, ker so zelo nepredvidljivi. Nikoli se ne ve kje bo posameznik ali skupina našla razlog za teroristično dejanje. So pa to navadno osebe, ki z različnimi škodljivimi sredstvi vplivajo na politično, gospodarsko in socialno stabilnost države. Terorizem je vedno politično motiviran in ima politične cilje.

14. SOVA sodeluje s policijo, kar določa tudi zakon. V katerih primerih pa policija obvešča SOVO. Kaj so za SOVO zanimivi podatki?

Tukaj gre predvsem za podatke povezane s tujino. Tak primer so delovna dovoljenja. Vemo, da je Slovenija tranzitna država in da gre čez našo državo marsikdo in marsikaj. Problem predstavljajo predvsem države tretjega sveta in države bližnjega vzhoda.

15. Kaj po vašem mnenju v največji meri ogroža varnost države oz posameznikov v Sloveniji in ali se je z vstopom Slovenije v EU ta oblika ogrožanja povečala oz zmanjšala.

Kot sem že rekel je to odvisno od vsakega področja posebej. Na gospodarskem področju najdemo druge oblike ogrožanja kot na političnem. Lahko rečem samo, da je Slovenija z vstopom v EU postala potencialno bolj izpostavljena različnim oblikam ogrožanja, ena izmed oblik so množične migracije.

16. Vse komisije, ki opravljajo nadzor nad delom in se vmešavajo v delo služb, naj bi bile nepriljubljene. Z Zakonom o parlamentarnem nadzoru obveščevalno-varnostnih služb je bila ustanovljena komisija za nadzor nad delom SOVE. Kako vi ocenjujete vlogo komisije, glede na to, da je tričlanska komisija, ki jo je predvidel zakon o vladi iz leta 1993 posegala v delo VISA in je po mojem mnenju negativno vplivala na takratno delo VISA.

Komisija opravlja svoje naloge se pravi nadzor v skladu z Zakonom o parlamentarnem nadzoru obveščevalno-varnostnih služb in nas v ničemer ne omejuje, poleg tega SOVA opravlja svoje naloge v skladu z zakonom o SOVI.